

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL GIOVANNI PITRUZZELLA
prezentate la 14 iulie 2022¹

Cauza C-682/20 P

**Les Mousquetaires,
ITM Entreprises SAS
împotriva**

Comisiei Europene

„Recurs – Concurență – Înțelegeri – Procedură administrativă – Decizie a Comisiei prin care se dispune o inspecție – Excepție de nelegalitate invocată în privința articolului 20 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 – Pretinsa lipsă a unei căi de atac efective împotriva condițiilor de executare a deciziilor de inspecție – Decizie a Comisiei de a reține și de a copia datele de pe instrumentele de comunicare și de stocare care conțin date referitoare la viața privată a utilizatorilor – Respingerea cererii recurențelor de restituire a datelor în cauză – Acțiune în anulare”

1. Prin recursul formulat, Les Mousquetaires SAS (denumită în continuare „LM”) și ITM Entreprises SAS (denumită în continuare „ITM” sau „Intermarché” și, împreună cu LM, „recurențele”) solicită anularea în parte a Hotărârii Tribunalului din 5 octombrie 2020, Les Mousquetaires și ITM Entreprises/Comisia (T-255/17, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2020:460), prin care acesta din urmă a respins în parte cererea lor întemeiată pe articolul 263 TFUE având ca obiect anularea, în primul rând, cu titlu principal, a două decizii adoptate de Comisia Europeană la 21 februarie 2017², prin care se dispune ca LM, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta, să se supună unei inspecții în conformitate cu articolul 20 alineatele (1) și (4) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003³ și, cu titlu subsidiar, a două decizii adoptate de Comisie la 9 februarie 2017, prin care se dispune ca ITM, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta, să se supună unei inspecții în conformitate cu articolul 20 alineatele (1) și (4) din Regulamentul nr. 1/2003⁴, și, în al doilea rând, a deciziei prin care Comisia, pe de o parte, a reținut și a copiat datele de pe instrumentele de

¹ Limba originală: franceza.

² Este vorba despre Decizia C(2017) 1361 final a Comisiei (cazul AT.40466 – Tute 1, denumită în continuare „Decizia Tute 1 din 21 februarie 2017”) și despre Decizia C(2017) 1360 final a Comisiei (cazul AT.40467 – Tute 2, denumită în continuare „Decizia Tute 2 din 21 februarie 2017”).

³ Regulamentul Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

⁴ Este vorba despre Decizia C(2017) 1057 final a Comisiei (cazul AT.40466 – Tute 1, denumită în continuare „Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017”) și despre Decizia C(2017) 1061 final a Comisiei (cazul AT.40467 – Tute 2, denumită în continuare „Decizia Tute 2 din 9 februarie 2017”).

comunicare și de stocare care conțin date referitoare la viața privată a utilizatorilor acestor instrumente și, pe de altă parte, a respins cererea de restituire a acestor date prezentată de recurente.

I. Istoricul litigiului

2. Istoricul litigiului, care figurează la punctele 2-11 din hotărârea atacată, poate fi rezumat, în scopul prezentei proceduri, după cum urmează.

3. LM este societatea holding a grupului Les Mousquetaires, care își desfășoară activitatea în sectorul distribuției alimentare și nealimentare în Franța și în Belgia. ITM este filiala sa.

4. Întrucât a primit informații referitoare la schimburi de informații între ITM și printre altele Casino, care își desfășoară activitatea de asemenea în sectorul distribuției alimentare și nealimentare, Comisia Europeană a adoptat Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017.

5. Dispozitivul acestei decizii are următorul cuprins:

„Articolul 1

[...] Intermarché [...], precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta sunt obligate să se supună unei inspecții privind eventuala lor participare la practici concertate contrare articolului 101 [TFUE] pe piețele de aprovizionare cu bunuri de consum curent, pe piața vânzării de servicii către fabricanții de produse de marcă și pe piețele vânzării către consumatori de bunuri de consum curent. Aceste practici concertate constau în:

- (a) schimburi de informații, începând din anul 2015, între întreprinderi și/sau asocieri de întreprinderi, printre care AgeCore și/sau membrii săi, printre care Intermarché, și ICDC [...] și/sau membrii săi, printre care Casino, privind reducerile de preț obținute de aceștia pe piețele de aprovizionare cu bunuri de consum curent în sectoarele produselor alimentare, produselor de igienă și produselor de întreținere și prețurile pe piața vânzării de servicii către fabricanții de produse de marcă în sectoarele produselor alimentare, produselor de igienă și produselor de întreținere, în mai multe state membre ale Uniunii Europene, printre care Franța, și
- (b) schimburi de informații, începând cel puțin din anul 2016, între Casino și Intermarché cu privire la strategiile comerciale viitoare ale acestora, în special în ceea ce privește sortimentele, dezvoltarea de magazine, comerțul electronic și politica de promovare pe piețele de aprovizionare cu bunuri de consum curent și pe piețele de vânzare către consumatori de bunuri de consum curent, în Franța.

Această inspecție se poate desfășura în oricare incintă a întreprinderii [...].

Intermarché permite funcționarilor și altor persoane împuternicite de Comisie să efectueze o inspecție, iar funcționarilor și altor persoane autorizate de autoritatea de concurență a statului membru în cauză pentru a-i ajuta ori numite de statul respectiv în acest sens le permite accesul în toate incintele și mijloacele sale de transport în timpul programului normal de lucru. Aceasta supune inspecției registrele și alte documente privind activitatea, indiferent de suportul pe care sunt păstrate, dacă funcționarii și celelalte persoane autorizate solicită acest lucru, și le permite să le examineze la fața locului ori să ia sau să obțină, sub orice formă, copii sau extrase din aceste

registre și documente. Intermarché permite aplicarea de sigilii pe orice incinte destinate activității și orice registre și documente pe durata inspecției și în măsura necesară inspecției. Aceasta oferă imediat la fața locului explicații orale cu privire la obiectul și scopul inspecției la solicitarea acestor funcționari sau persoane și permite oricărui reprezentant sau membru al personalului să dea astfel de explicații. Aceasta permite înregistrarea, sub orice formă, a explicațiilor respective.

Articolul 2

Inspecția poate începe la 20 februarie 2017 sau la scurt timp după această dată.

Articolul 3

Prezenta decizie se adresează Intermarché [...], precum și tuturor societăților controlate direct sau indirect de aceasta.

Această decizie este notificată cu scurt timp înainte de inspecție, întreprinderii căreia îi este adresată, în temeiul articolului 297 alineatul (2) [TFUE].”

6. Întrucât a primit de asemenea informații referitoare la schimburi de informații între, printre altele, Intermarché și alte întreprinderi sau asocieri de întreprinderi, Comisia a adoptat Decizia Tute 2 din 9 februarie 2017. Articolul 1 din această decizie menționa eventuala participare a societății Intermarché la practici concertate care constau „în schimburi de informații, începând din anul 2015, între întreprinderi și/sau asocieri de întreprinderi, printre care AgeCore și/sau membrii săi, Coopernic și/sau membrii săi și Eurelec și/sau membrii săi, privind reducerile de preț obținute de aceștia pe piețele de aprovizionare cu bunuri de consum curent în sectoarele produselor alimentare, produselor de igienă și produselor de întreținere și prețurile pe piața vânzării de servicii către fabricanții de produse de marcă în sectoarele produselor alimentare, produselor de igienă și produselor de întreținere, în mai multe state membre ale Uniunii Europene, printre care Franța și Germania”. Articolele 2 și 3 din decizia menționată aveau același conținut ca și articolele 2 și 3 din Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017.

7. După ce a fost informată cu privire la această inspecție de către Comisie, Autorité de la concurrence française (Autoritatea Franceză de Concurență) a sesizat juge des libertés et de la détention du tribunal de grande instance d’Evry (judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului de Mare Instanță din Evry, Franța) pentru a-i solicita autorizația de a realiza operațiuni de inspecție și de sechestrul în incintele recurentelor. Prin ordonanța din 17 februarie 2017, judecătorul de drepturi și libertăți a autorizat inspecțiile și sechestrul solicitate cu titlu preventiv. Întrucât niciuna dintre măsurile luate în cadrul inspecției nu a impus utilizarea „autorităților publice de aplicare a legii” în sensul articolului 20 alineatele (6)-(8) din Regulamentul nr. 1/2003, această ordonanță nu a fost notificată recurentelor.

8. Inspecția a început la 20 februarie 2017, dată la care inspectorii Comisiei, însoțiți de reprezentanți ai Autorității Franceze de Concurență, s-au prezentat în incintele Intermarché.

9. În urma îndoielilor referitoare la calitatea de angajat al ITM sau al LM a uneia dintre persoanele vizate de inspecție, Comisia a adoptat Deciziile Tute 1 și Tute 2 din 21 februarie 2017, în temeiul aceluiași motive precum cele avute în vedere în Deciziile Tute 1 și Tute 2 din 9 februarie 2017,

fiind modificată numai desemnarea destinatarului principal al inspecției (ITM în loc de LM)⁵.

10. În cadrul inspecției, Comisia a efectuat printre altele o inspecție a birourilor, o colectare de materiale, în special informatice (laptopuri, telefoane mobile, tablete, dispozitive de stocare), audierea mai multor persoane și copierea conținutului materialelor colectate.

11. Recurentele au adresat Comisiei mai multe scrisori la data de 24 februarie 2017, în care au formulat rezerve cu privire la deciziile de inspecție și la desfășurarea inspecției efectuate în temeiul acestora, contestând în special copierea documentelor referitoare la viața privată a membrilor personalului lor. Aceste rezerve au fost completate printr-o scrisoare adresată Comisiei la 13 aprilie 2017, solicitând în special restituirea unora dintre documentele copiate.

II. Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

12. Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 28 aprilie 2017, reclamantele au atacat Deciziile Tute 1 și Tute 2 din 21 februarie 2017 și, în măsura în care era necesar, deciziile Tute 1 și Tute 2 din 9 februarie 2017. În susținerea acțiunii formulate, reclamantele au invocat în esență cinci motive. Primul era întemeiat pe o excepție de nelegalitate a articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003 și contesta insuficiența căilor de atac disponibile împotriva condițiilor de desfășurare a inspecțiilor, al doilea era întemeiat pe lipsa unei notificări legale a deciziilor atacate, al treilea pe privarea de dreptul lor de a se apăra împotriva inspecției, al patrulea pe nerespectarea obligației de motivare, iar al cincilea era întemeiat pe încălcarea dreptului la inviolabilitatea domiciliului.

13. Prin Decizia din 22 septembrie 2017 a președintelui Camerei a noua a Tribunalului a fost admisă cererea de intervenție a Consiliului Uniunii Europene în susținerea Comisiei în procedura în fața Tribunalului.

14. În cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 89 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, acesta a invitat Comisia să prezinte o versiune neconfidențială a indiciilor privind încălcările prezumate de care dispunea la data deciziilor atacate și a solicitat reclamantelor să își precizeze poziția cu privire la indiciile prezentate. Ca răspuns la această invitație, Comisia a prezentat printre altele procese-verbale ale interviurilor pe care le-a realizat în cursul anilor 2016 și 2017 cu 13 furnizori de produse de consum curent vizați de inspecție care încheiau regulat acorduri cu Casino și cu ITM (denumite în continuare „procesele-verbale ale interviurilor”).

15. Prin hotărârea atacată, Tribunalul, pe de o parte, după ce a constatat că Comisia nu deținea indicii suficient de serioase care să permită să se suspecteze existența unei încălcări constând în schimburi de informații între Casino și ITM cu privire la strategiile lor comerciale viitoare, a anulat articolul 1 litera (b) din Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017 și articolul 1 litera (b) din Decizia Tute 1 din 21 februarie 2017⁶. Pe de altă parte, considerând că acțiunile formulate atât cu privire la legalitatea, cât și la desfășurarea inspecțiilor erau efective și constatând că Comisia

⁵ Între Deciziile Tute 1 din 9 februarie 2017 și din 21 februarie 2017, pe de o parte, și Deciziile Tute 2 din 9 februarie 2017 și din 21 februarie 2017, pe de altă parte, numai desemnarea destinatarului principal al inspecției a fost modificată, LM într-un caz și ITM în celălalt.

⁶ Primul punct din dispozitiv.

motivase corespunzător cerințele legale și putuse să dispună în mod valabil inspecții în ceea ce privește eventuala participare a reclamantelor la practicile concertate enumerate la articolul 1 litera (a) din Deciziile Tute 2 din 9 și din 21 februarie 2017, Tribunalul a respins în rest acțiunea⁷.

III. Concluziile părților

16. Prin recursul formulat, recurentele solicită Curții anularea punctului 2 din dispozitivul hotărârii atacate, admiterea concluziilor lor prezentate în primă instanță prin anularea Deciziilor Tute 1 din 9 și din 21 februarie 2017 (denumite în continuare, împreună, „deciziile în litigiu”) și obligarea Comisiei la plata tuturor cheltuielilor de judecată aferente întregii proceduri, inclusiv procedura în fața Tribunalului.

17. Comisia solicită Curții respingerea recursului și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

18. Consiliul solicită Curții respingerea primului motiv de recurs și obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

IV. Cu privire la recurs

19. În susținerea recursului formulat, recurentele invocă cinci motive. Primul motiv este întemeiat pe erori de drept și pe o lipsă de motivare a Tribunalului în cadrul analizei sale privind efectivitatea căilor de atac în ceea ce privește desfășurarea inspecțiilor. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea articolelor 6 și 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), a articolului 296 TFUE și a articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003, întrucât Tribunalul nu ar fi respectat obligația de motivare și de limitare a deciziilor de inspecție. Al treilea motiv este întemeiat pe o eroare de drept și pe o încălcare a Regulamentului nr. 1/2003, întrucât Tribunalul ar fi caracterizat o fază procedurală „anterior adoptării unor măsuri care presupun acuzația de a fi săvârșit o încălcare” ca neintrând sub incidența acestui regulament. Al patrulea motiv este întemeiat pe încălcarea articolelor 6 și 8 din CEDO și a articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003, întrucât Tribunalul a calificat drept „indicii suficient de serioase” elemente afectate de nereguli formale și substanțiale. În sfârșit, al cincilea motiv este întemeiat pe nemotivarea care rezultă din lipsa verificării valorii probatorii a acestor indicii și pe o eroare în ceea ce privește calificarea drept „indiciu”.

A. Cu privire la primul motiv de recurs

20. Prin intermediul primului motiv, recurentele contestă în esență punctele 83-112 din hotărârea atacată, în care Tribunalul a examinat și a respins excepția de nelegalitate a articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003. În cadrul acestei excepții de nelegalitate, recurentele contestau lipsa, la articolul 20 din Regulamentul nr. 1/2003, a unor dispoziții care să confere măsurilor legate de desfășurarea unei inspecții natura unor acte supuse căilor de atac în temeiul

⁷ Al doilea punct din dispozitiv.

tratatului și care să impună menționarea acestei acțiuni posibile în decizia de inspecție, astfel cum trebuie menționată, în temeiul articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003, acțiunea formulată în fața instanței Uniunii împotriva deciziei de inspecție înseși⁸.

1. Hotărârea atacată

21. După ce a respins, la punctele 58-75 din hotărârea atacată, cauzele de inadmisibilitate opuse de Comisie și de Consiliu excepției de nelegalitate invocate de reclamante, Tribunalul a început examinarea temeiniciei acestei excepții. La punctul 82 din hotărârea atacată, acesta a amintit mai întâi hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”) care s-au pronunțat cu privire la respectarea articolelor 6 și 13 din CEDO cu privire la vizitele la domiciliu și a evocat cele patru condiții necesare pentru a se admite existența unui drept la o cale de atac efectivă care rezultă din aceste hotărâri, și anume „condiția de efectivitate”, „condiția de eficacitate”, „condiția de certitudine” și „condiția termenului rezonabil”. La punctul 83 din hotărârea atacată, Tribunalul a precizat că afirmația cuprinsă în hotărârile menționate, potrivit căreia desfășurarea unei operațiuni de inspecție trebuie să poată face obiectul unei căi de atac jurisdicționale efective în împrejurările specifice ale cauzei în discuție, implică luarea în considerare a tuturor căilor legale aflate la dispoziția unei întreprinderi care face obiectul unei inspecții și, astfel, o analiză globală a acestor căi legale. Înainte de a efectua o asemenea analiză, Tribunalul a subliniat că „este lipsit de relevanță dacă, luată în considerare în mod individual, niciuna dintre căile legale examinate nu îndeplinește cele patru condiții impuse de jurisprudența Curții EDO”⁹.

22. În continuare, Tribunalul a identificat șase căi de atac care permit sesizarea unei instanțe cu contestații referitoare la o operațiune de inspecție, și anume acțiunea împotriva deciziei de inspecție, acțiunea împotriva unei decizii a Comisiei prin care se sancționează o obstrucție a unei inspecții în temeiul articolului 23 alineatul (1) literele (c)-(e) din Regulamentul nr. 1/2003, acțiunea împotriva „oricărui act care îndeplinește condițiile jurisprudențiale de act supus căilor de atac care ar fi adoptat de Comisie în urma deciziei de inspecție și în cadrul desfășurării operațiunilor de inspecție, precum o decizie prin care se respinge o cerere de protecție a unor documente în temeiul confidențialității comunicărilor dintre avocați și clienți”, întemeiată pe Hotărârea din 17 septembrie 2007, Akzo Nobel Chemicals și Akcros Chemicals/Comisia¹⁰ (denumită în continuare „Hotărârea Akzo”), acțiunea împotriva deciziei finale prin care se încheie procedura deschisă în temeiul articolului 101 TFUE, acțiunea privind măsurile provizorii și, în sfârșit, acțiunea în răspundere extracontractuală.

23. La punctele 90-98 din hotărârea atacată, Tribunalul a analizat în ce măsură fiecare dintre aceste căi legale permitea criticarea condițiilor în care s-a desfășurat o inspecție și oferirea unui remediu împotriva eventualelor nereguli săvârșite de Comisie în cursul acesteia.

24. La finalul acestei analize, la punctele 99-110 din hotărârea atacată, Tribunalul a explicat motivele pentru care considera că sistemul de control al desfășurării operațiunilor de inspecție constituit din ansamblul acestor căi de atac îndeplinea cele patru condiții menționate la punctul 21 din prezentele concluzii. În acest cadru, Tribunalul a precizat printre altele, la punctul 101 din această hotărâre, în ceea ce privește condiția efectivității, că, deși niciuna dintre

⁸ A se vedea punctul 74 din hotărârea atacată.

⁹ A se vedea punctul 87 din hotărârea atacată.

¹⁰ T-125/03 și T-253/03 (EU:T:2007:287, punctele 46, 48 și 49 și jurisprudența citată).

căile legale menționate nu permitea, luată în considerare în mod individual, să se realizeze un control al temeiniciei tuturor măsurilor luate cu ocazia inspecției, exercitarea lor combinată permitea un asemenea control.

25. La punctul 111 din hotărârea atacată, Tribunalul a concluzionat, în consecință, în sensul respingerii excepției de nelegalitate a articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003, întemeiată pe încălcarea dreptului la o cale de atac efectivă, ca nefondată.

2. Sinteza argumentelor părților

26. După ce a arătat că articolul 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003 conferă Comisiei competențe ample de investigare care afectează în mod serios drepturile întreprinderilor și ale particularilor consacrate la articolul 8 din CEDO și la articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), recurente amintesc că, în Hotărârea din 2 octombrie 2014, *Delta Perkarny împotriva Republicii Cehe*¹¹ (denumită în continuare „Hotărârea Delta Pekarny”), Curtea EDO a statuat că conformitatea cu CEDO a unei astfel de ingerințe necesită printre altele o cale de atac efectivă care să permită contestarea, atât în drept, cât și în fapt, nu numai a legalității autorizării, ci și a condițiilor de desfășurare a unei inspecții la care întreprinderea are obligația de a se supune.

27. Recurente susțin în primul rând că, contrar celor susținute de Tribunal, în special la punctele 83 și 87 din hotărârea atacată, nu ar reieși din hotărârile Curții EDO că trebuie să se statueze cu privire la efectivitatea căilor de atac împotriva legalității și a desfășurării unei inspecții în temeiul unei „analize globale” a căilor de atac potențiale și cu atât mai puțin în temeiul unei analize prin compensare. Examinând împreună acțiunile posibile în contestarea legalității și în contestarea desfășurării inspecțiilor și pretinzând compensarea inconvenientelor unei căi prin avantajele alteia, Tribunalul ar fi ajuns, la punctele 83 și 99-111 din hotărârea atacată, la o concluzie eronată.

28. Potrivit recurentelor, o examinare separată, efectuată ținând seama de împrejurările specifice ale cauzei în discuție, ar fi determinat Tribunalul să înlăture de la bun început trei dintre căile de atac pe care le-a recunoscut ca efective, și anume acțiunea împotriva deciziei pe fond, care nu ar fi sigură, nu ar interveni într-un termen rezonabil și nu ar permite să se aducă un remediu adecvat, acțiunea în contestarea legalității deciziei de inspecție, care nu poate viza condițiile de desfășurare a inspecției, astfel cum ar demonstra respingerea de către Tribunal a motivelor prezentate în această privință de recurente ca fiind inadmisibile sau inoperante, și acțiunea în răspundere extracontractuală, întrucât are numai o vocație compensatorie.

29. Toate celelalte căi de atac, și anume acțiunea privind cererile de protecție a confidențialității schimburilor dintre avocat și client, măsurile provizorii evocate în hotărârea Tribunalului în materia protecției datelor private sau acțiunea împotriva unei decizii de obstrucționare, ar fi doar parțiale și nu ar permite să se verifice, în drept și în fapt, dacă toate condițiile de desfășurare a inspecției au respectat articolul 8 din CEDO. Astfel, acumularea unor căi de atac parțiale care nu permit să se constate, *in concreto*, existența unei acțiuni care îndeplinește condițiile privind efectivitatea, eficiența, certitudinea și termenul rezonabil pentru toate problematicile legate de desfășurarea inspecției care pot apărea nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 8 din CEDO mai mult decât lipsa unei căi de atac.

¹¹ CE:ECHR:2014:1002JUD000009711.

30. În al doilea rând, recurentele susțin că, în ceea ce privește căile de atac enumerate la punctul anterior din prezentele concluzii, Tribunalul a impus justițiabilului sarcina de a crea condițiile care permit angajarea acestora. Astfel, atât măsurile provizorii, cât și acțiunea *ex post* în materia protecției datelor și acțiunea în temeiul jurisprudenței rezultate din Hotărârea Akzo în materia protecției corespondenței dintre client și avocat ar presupune că întreprinderea, îndepărtându-se de inspecția în curs, ajunge să provoace o decizie explicită sau implicită de refuz din partea Comisiei. Aceste căi de atac s-ar întemeia de asemenea pe acceptarea de către Comisie a faptului de a plasa datele în plic sigilat în așteptarea deciziei Tribunalului. În ceea ce privește acțiunea cu privire la obstrucționare, aceasta presupune ca întreprinderea să se facă vinovată de o obstrucționare astfel încât să i se aplice o sancțiune.

31. Comisia și Consiliul contestă toate aceste argumente.

3. Analiză

32. Înainte de a proceda la examinarea succesivă a celor două critici care compun primul motiv de recurs, trebuie menționat că, în denumirea primului motiv de recurs, recurentele invocă de asemenea o nemotivare care afectează analiza Tribunalului cu privire la efectivitatea căilor de atac referitoare la desfășurarea inspecțiilor. Ele nu dezvoltă însă acest motiv decât în memoriul în replică, limitându-se în esență să facă trimitere la argumentele prezentate la punctele 27-29 din prezentele concluzii.

33. Fără a fi necesară abordarea problemei admisibilității criticii menționate, care este contestată de Consiliu, sau pe cea a eventualului său caracter invocabil din oficiu¹², este suficient să se constate că motivele pentru care Tribunalul a considerat că argumentația recurentelor prin care acestea îl invită să constate lipsa unei căi de atac efective în ceea ce privește condițiile de desfășurare a inspecțiilor trebuia respinsă reies în mod clar și neechivoc din cuprinsul punctelor 78-112 din hotărârea atacată, astfel încât, cu privire la acest aspect, această hotărâre îndeplinește fără îndoială, în opinia noastră, cerințele de motivare, așa cum au fost precizate de Curte¹³.

a) Cu privire la prima critică

34. Prin intermediul primei critici din cadrul primului motiv, recurentele contestă în esență abordarea Tribunalului care constă în analizarea tuturor căilor legale aflate la dispoziția întreprinderilor pentru a contesta legalitatea operațiunilor de desfășurare a unei inspecții, pentru a verifica dacă, luate în considerare în ansamblu, acestea îndeplinesc cerințele articolului 47 din cartă.

35. În primul rând, potrivit recurentelor, această abordare nu ar fi în conformitate cu jurisprudența Curții EDO.

36. În această privință, amintim, cu titlu introductiv, că din articolul 52 alineatul (3) din cartă rezultă că, în măsura în care aceasta conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin CEDO, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de CEDO. Explicațiile cu privire la cartă¹⁴ precizează, în ceea ce privește acest articol, că înțelesul și întinderea drepturilor

¹² A se vedea, în ceea ce privește caracterul invocabil din oficiu al nemotivării, Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Quimitécnica.com și de Mello/Comisia (C-415/14 P, nepublicată, EU:C:2016:58, punctul 57).

¹³ A se vedea Hotărârea din 25 martie 2021, Deutsche Telekom/Comisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, punctul 98 și jurisprudența citată).

¹⁴ JO 2007, C 303, p. 17.

garantate de CEDO sunt determinate nu doar de textul CEDO și al protocoalelor sale, ci și de jurisprudența Curții EDO. Pe de altă parte, din aceste explicații reiese că articolul 47 din cartă corespunde articolului 6 paragraful 1 și articolului 13 din CEDO.

37. Articolul 6 paragraful 1 din CEDO consacră printre altele dreptul de acces la o instanță. Acest drept de acces trebuie să fie „concret și efectiv”¹⁵, adică să permită oricărei persoane să beneficieze „de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act care constituie o ingerință în drepturile sale”¹⁶ sau de o posibilitate clară și concretă de a solicita despăgubiri¹⁷. Articolul 13 din CEDO¹⁸, la rândul său, obligă statele părți la această convenție să prevadă o cale de atac efectivă prin intermediul căreia justițiabilii pot să împiedice apariția sau continuarea unei încălcări presupuse a drepturilor lor garantate de CEDO sau să obțină o reparare adecvată pentru orice încălcare care s-a produs deja¹⁹.

38. În ceea ce privește corelarea dintre aceste două dispoziții, Curtea EDO a precizat că, atunci când se aplică, articolul 6 paragraful 1 din CEDO „constituie o *lex specialis* în raport cu articolul 13” și „cerințele sale, care implică întreaga panoplie a garanțiilor proprii procedurilor judiciare, sunt mai stricte decât cele prevăzute la articolul 13, care sunt absorbite de acestea”²⁰.

39. În ceea ce privește vizitele la domiciliu efectuate de autoritățile de concurență, Curtea a examinat problema existenței unei căi de atac efective din perspectiva articolului 6 paragraful 1 și a articolului 8 din CEDO. Atunci când cererea introductivă a fost întemeiată și pe articolul 13 din CEDO, această Curte fie a declarat că numai articolul 6 paragraful 1 din CEDO era aplicabil²¹, fie nu a examinat critica, considerând o asemenea examinare superflua²².

40. Acestea fiind precizate, arătăm că abordarea urmată de Tribunal în special la punctele 83 și 87 din hotărârea atacată, constând în analiza globală a căilor legale aflate la dispoziția întreprinderilor vizate de inspecțiile Comisiei în temeiul articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003 pentru a contesta legalitatea operațiunilor de desfășurare a acestor inspecții, evocă jurisprudența Curții EDO referitoare la articolul 13 din CEDO. Aceasta din urmă a precizat,

¹⁵ A se vedea Curtea EDO, 5 aprilie 2018, Zubac împotriva Croației (CE:ECHR:2018:0405JUD004016012, § 76-79).

¹⁶ A se vedea în acest sens Curtea EDO, 4 decembrie 1995, Bellet împotriva Franței (CE:ECHR:1995:1204JUD002380594, § 38), și 20 octombrie 2020, Camelia Bogdan împotriva României (CE:ECHR:2020:1020JUD003688918, § 75-77).

¹⁷ Curtea EDO, 26 octombrie 2011, Georgel și Georgeta Stoicescu împotriva României (CE:ECHR:2011:0726JUD000971803, § 72-76).

¹⁸ În Hotărârea Curții EDO din 14 ianuarie 2020, X și alții împotriva Rusiei (CE:ECHR:2020:0114JUD007804216, § 50).

¹⁹ A se vedea în acest sens Curtea EDO, 30 octombrie 1991, Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1991:1030JUD001316387, § 122), 15 noiembrie 1996, Chahal împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1996:1115JUD002241493, § 145), 27 septembrie 1999, Smith și Grady împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1999:0927JUD003398596, § 135), și 25 iunie 2019, Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României (CE:ECHR:2019:0625JUD004172013, § 217).

²⁰ A se vedea în acest sens Curtea EDO, 20 noiembrie 2008, société IFB împotriva Franței (CE:ECHR:2008:1120JUD000205804, § 22), 21 februarie 2008, Ravon și alții împotriva Franței (CE:ECHR:2008:0221JUD001849703, punctul 27), și 21 decembrie 2010, Primagaz împotriva Franței (CE:ECHR:2010:1221JUD002961308, § 23).

²¹ Curtea EDO, 21 decembrie 2010, Primagaz împotriva Franței (CE:ECHR:2010:1221JUD002961308, § 23).

²² A se vedea de exemplu Curtea EDO, 21 decembrie 2010, Canal Plus și alții împotriva Franței (CE:ECHR:2010:1221JUD002940808, denumită în continuare Hotărârea „Canal Plus”), și Hotărârea Delta Pekarny, § 103. În ceea ce privește vizitele la domiciliu în alte domenii decât dreptul concurenței, Curtea EDO a examinat totuși problema existenței unei căi de atac efective și din perspectiva articolului 13 din CEDO, a se vedea de exemplu Hotărârea Curții EDO din 19 ianuarie 2017, Posevini împotriva Bulgariei (CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, § 84, denumită în continuare „Hotărârea Posevini”), în care Curtea EDO a examinat împreună critica privind o încălcare a articolelor 8 și 13 din CEDO și a considerat că nu este necesar să examineze cererea introductivă sub aspectul celui de al treilea temei invocat, și anume articolul 6 paragraful 1 din CEDO.

astfel, că protecția oferită de articolul menționat nu merge până la a impune o formă specială a căii de atac²³ și că „toate căile de atac oferite de dreptul intern pot îndeplini condițiile prevăzute la articolul 13 [din CEDO], chiar dacă niciuna dintre ele nu le îndeplinește în întregime singură”²⁴.

41. Or, o asemenea abordare, deși nu a fost aprobată în mod expres de Curtea EDO în cadrul articolului 6 paragraful 1 din CEDO sau al articolului 8 din CEDO, nu pare, contrar celor susținute de recurente, incompatibilă cu jurisprudența în materia vizitelor la domiciliu menționată de acestea.

42. În această privință, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că, începând cu Hotărârea din 21 februarie 2008, Ravon și alții împotriva Franței²⁵ (denumită în continuare „Hotărârea Ravon”), Curtea EDO a statuat că întreprinderile vizate de vizite la domiciliu trebuie să poată obține un control jurisdicțional, în fapt și în drept, al legalității deciziei prin care se dispune vizita, precum și, dacă este cazul, a măsurilor luate în temeiul acesteia²⁶.

43. Or, după cum arată în mod întemeiat Comisia, în această hotărâre, ca și în celelalte menționate de recurente, Curtea EDO, după ce a amintit că lipsa unui control *a priori* al măsurii de inspecție poate fi compensată printr-un control judiciar *ex post facto* al măsurii respective și al desfășurării acesteia, care să fie efectiv în fapt, precum și în drept, a precizat că, „atunci când o operațiune considerată nelegală a avut deja loc, *calea sau căile de atac disponibile* trebuie să permită să se ofere persoanei interesate un remediu adecvat”²⁷, respingând, așadar, ideea potrivit căreia unicitatea acțiunii este o condiție necesară a efectivității protecției jurisdicționale împotriva unor asemenea măsuri.

44. În plus, în aceeași hotărâre, urmând o abordare cazuistică și fără a se opri la evidența lipsei, în sistemul juridic național examinat, a unei căi de atac autonome împotriva măsurii contestate care să îndeplinească cerințele prevăzute la articolul 6 paragraful 1 din CEDO sau la articolul 8 din CEDO, Curtea EDO a analizat dacă diferitele căi de atac aflate la dispoziția persoanelor interesate le dădeau dreptul, ținând seama de criticile pe care le invocau, la o cale de atac efectivă și la un remediu adecvat²⁸.

45. Argumentele invocate de recurente nu sunt, în opinia noastră, susceptibile să repună în discuție concluzia la care am ajuns la punctul 41 din prezentele concluzii.

46. În primul rând, deși recurente au subliniat în mod întemeiat că din Hotărârea Canal Plus reiese că condiția efectivității se apreciază la nivelul fiecăruia dintre cele două tipuri de control impuse prin Hotărârea Ravon, evocate la punctul 42 din prezentele concluzii, și că lipsa unuia

²³ Curtea EDO, 20 martie 2008, Boudaieva și alții împotriva Rusiei (CE:ECHR:2008:0320JUD001533902, § 190).

²⁴ A se vedea Curtea EDO, 24 octombrie 1983, Silver și alții împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1983:1024JUD000594772, § 113), pronunțată în cadrul unei aplicări coroborate a articolelor 8 și 13 din CEDO, 26 martie 1987, Leander împotriva Suediei (CE:ECHR:1987:0326JUD000924881, § 77 și 84), 15 noiembrie 1996, Chahal împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:1996:1115JUD002241493, § 145), 26 octombrie 2000, Kudła împotriva Poloniei (CE:ECHR:2000:1026JUD003021096, § 157), 13 decembrie 2012, De Souza Ribeiro împotriva Franței (CE:ECHR:2012:1213JUD002268907, § 79 și 80), precum și 10 iulie 2020, Mugemangango împotriva Belgiei (CE:ECHR:2020:0710JUD000031015, § 131).

²⁵ CE:ECHR:2008:0221JUD001849703.

²⁶ A se vedea Hotărârea Ravon, § 28-35, precum și Curtea EDO, 18 septembrie 2008, Kandler și alții împotriva Franței (CE:ECHR:2008:0918JUD001865905 § 26), 20 noiembrie 2008, société IFB împotriva Franței (CE:ECHR:2008:1120JUD000205804, § 26), și 16 octombrie 2008, Maschino împotriva Franței (CE:ECHR:2008:1016JUD001044703, § 22).

²⁷ A se vedea Hotărârea Ravon, § 87 și jurisprudența citată (sublinierea noastră).

²⁸ A se vedea de exemplu în cadrul analizei articolului 8 din CEDO, Hotărârea Delta Pekarny, § 89-91, și Hotărârea Canal Plus, § 37-43. A se vedea, pentru aceeași abordare, chiar dacă într-un context diferit (percheziții la domiciliul privat și profesional al unei persoane fizice), Hotărârea Posevini, § 84-86.

dintre acestea nu poate fi remediată prin garantarea celui alt²⁹, totuși, contrar a ceea ce par să implice recurențele, în hotărârea atacată, Tribunalul nu a considerat că existența unei căi de atac împotriva deciziei de inspecție era în sine susceptibilă să compenseze pretinsa lipsă de control jurisdicțional cu privire la desfășurarea operațiunilor de inspecție.

47. Astfel, reiese cu claritate din cuprinsul punctelor 90-98 din hotărârea atacată că Tribunalul a examinat în ce măsură diferitele căi de atac aflate la dispoziția recurentelor, inclusiv acțiunea împotriva deciziei de inspecție, permiteau sesizarea unei instanțe cu privire la *criticile referitoare la legalitatea desfășurării acestor operațiuni* și, prin urmare, în ce măsură, în pofida inexistenței unei căi de atac unice, sistemul oferea totuși posibilitatea unui control jurisdicțional efectiv al operațiunilor menționate, care îndeplinea cerințele impuse de jurisprudența Curții EDO. În acest sens, abordarea urmată de Tribunal în hotărârea atacată se distinge clar de teza defensivă susținută de guvernul francez și respinsă de Curtea EDO în Hotărârea Canal Plus³⁰.

48. În al doilea rând, în ceea ce privește punctul 87 din Hotărârea Delta Pekarny, la care fac trimitere și recurențele, nu se poate deduce din afirmația, cuprinsă la acest punct, potrivit căreia eficacitatea unui control judiciar – indiferent dacă este vorba despre controlul *a posteriori* privind legalitatea și necesitatea unei măsuri de percheziție, precum în litigiul care a condus la pronunțarea acestei hotărâri, sau despre controlul privind actele de executare a unei astfel de măsuri – trebuie să fie apreciată „în împrejurările specifice ale cauzei în discuție” că această apreciere nu poate fi efectuată ținând seama de ansamblul căilor de atac deschise întreprinderilor vizate.

49. O asemenea afirmație urmărește, astfel, doar să precizeze că efectivitatea unei acțiuni trebuie apreciată *in concreto*³¹, Curtea EDO statuând în mod repetat că sarcina sa nu este să controleze *in abstracto* legislația sau practica națională relevantă, ci trebuie să se limiteze la soluționarea problemelor ridicate de cazul concret cu care este sesizată³² și în special să ia în considerare numai căile de atac care puteau fi demne de interes pentru reclamant³³. Astfel, după cum a arătat, de altfel, însuși Tribunalul la punctul 83 din hotărârea atacată, punctul 87 din Hotărârea Delta Pekarny pledează mai degrabă în favoarea unei abordări similare celei adoptate de Tribunal, care urmărește luarea în considerare a tuturor căilor legale disponibile. După cum am arătat deja la punctul 44 din prezentele concluzii, o asemenea abordare a fost urmată de Curtea EDO în toate cauzele menționate de recurențe³⁴.

50. În al treilea rând, contrar celor susținute de recurențe, Tribunalul a efectuat o examinare separată a celor șase căi de atac pe care le-a identificat, precizând atât criticile privind legalitatea operațiunilor de inspecție care puteau fi invocate de întreprinderile vizate, cât și remedii împotriva unor eventuale nereguli care afectau operațiunile menționate pe care acestea pot încerca să le obțină prin utilizarea fiecăreia dintre aceste căi legale.

²⁹ A se vedea Hotărârea Canal Plus, § 42.

³⁰ A se vedea Hotărârea Canal Plus, § 34.

³¹ A se vedea în acest sens Hotărârea Ravon, § 29.

³² A se vedea, în ceea ce privește articolul 13 din CEDO, Curtea EDO, 16 februarie 2000, Amann împotriva Elveției (CE:ECHR:2000:0216JUD002779895, § 88), și 28 ianuarie 2003, Peck împotriva Regatului Unit (CE:ECHR:2003:0128JUD004464798, § 102).

³³ A se vedea în acest sens de exemplu Hotărârea Delta Pekarny, § 89, și Hotărârea Posevini, § 84.

³⁴ A se vedea Hotărârea Ravon, § 30-33, Hotărârea Delta Pekarny, § 89-91, și Hotărârea Canal Plus, § 38-43.

51. Desigur, examinarea efectuată de Tribunal se încheie printr-o apreciere globală a sistemului de control al desfășurării operațiunilor de inspecție constituit din ansamblul căilor de atac avute în vedere, care nu are în mod necesar același caracter concret pe care îl regăsim în hotărârile Curții EDO. Totuși, trebuie subliniat că, în hotărârea atacată, Tribunalul a fost chemat să se pronunțe cu privire la o excepție de nelegalitate a articolului 20 din Regulamentul nr. 1/2003, invocată în temeiul articolului 277 TFUE, ceea ce ar necesita o apreciere generală a acestui sistem care ar depăși „împrejurările specifice ale cauzei în discuție”.

52. În cadrul primei critici a primului lor motiv de recurs, recurentele afirmă în al doilea rând că, pentru a se conforma jurisprudenței Curții EDO, Tribunalul ar fi trebuit să înlăture de la bun început din analiza sa cele trei căi legale constituite de acțiunea împotriva deciziei pe fond prin care se statuează cu privire la existența unei încălcări a normelor de concurență, acțiunea împotriva deciziei de inspecție și acțiunea în răspundere extracontractuală.

53. În această privință, este necesar să se observe în prealabil că, având în vedere abordarea urmată de Tribunal – pe care o considerăm conformă cu jurisprudența Curții EDO –, nu trebuia să fie înlăturată, în mod logic, nicio cale legală aflată la dispoziția întreprinderilor supuse unei măsuri de inspecție, în măsura în care aceasta le permite să sesizeze instanța Uniunii cu una sau mai multe critici referitoare la nelegalitatea desfășurării operațiunilor de inspecție. În aceste condiții, vom preciza următoarele cu privire la cele trei căi legale a căror relevanță este contestată de recurente.

54. În ceea ce privește, în primul rând, acțiunea împotriva deciziei pe fond prin care se statuează cu privire la existența unei încălcări a normelor de concurență, este, desigur, adevărat, așa cum subliniază recurente, că în Hotărârea Canal Plus Curtea EDO a considerat, pe de o parte, că accesibilitatea căii de atac menționate este nesigură, ținând seama de condiția prealabilă atât a unei decizii pe fond, cât și a unei căi de atac împotriva acesteia, și, pe de altă parte, că ea nu furnizează un remediu adecvat în lipsa certitudinii unui control jurisdicțional care intervine într-un termen rezonabil³⁵.

55. Totuși, aceste constatări nu sunt suficiente, în opinia noastră, pentru a concluziona că Tribunalul ar fi trebuit să înlăture o asemenea cale legală din analiza sa.

56. Astfel, este necesar să se arate mai întâi că, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Canal Plus, Curtea EDO a examinat în ce măsură o cale de atac împotriva deciziei pe fond adoptate de autoritatea națională de concurență putea constitui o cale de atac efectivă *ex post facto* a legalității deciziei de inspecție, iar nu, precum în cauza de față, a legalității uneia sau mai multor măsuri adoptate în executarea acestei decizii. Or, disponibilitatea unei căi de atac imediate împotriva măsurii prin care se decide inspecția, însoțită de posibilitatea de a solicita suspendarea acesteia, are o importanță primordială pentru a evita consecințele unei ingerințe nelegale în dreptul la inviolabilitatea domiciliului consacrat la articolul 8 din CEDO sau, dacă este cazul, pentru a evita ingerința însăși.

57. În continuare, trebuie să se observe că Curtea EDO, în contextul mai protejat al perchezițiilor la domiciliul privat al persoanelor fizice³⁶, a admis că, în anumite împrejurări, controlul măsurii care aduce atingere articolului 8 din CEDO, efectuat *ex post facto* de instanțele penale și, prin

³⁵ A se vedea Hotărârea Canal Plus, § 40.

³⁶ A se vedea Curtea EDO, 14 martie 2013, Bernh Larsen Holding As și alții împotriva Norvegiei (CE:ECHR:2013:0314JUD002411708, § 104). A se vedea de asemenea Hotărârea din 18 iunie 2015, Deutsche Bahn și alții/Comisia (denumită în continuare „Hotărârea Deutsche Bahn a Curții”, C-583/13 P, EU:C:2015:404, punctul 20).

urmare, în condiții de incertitudine și de lipsă de promptitudine comparabile cu cele care caracterizează o investigație în materia încălcării dreptului concurenței, oferă un remediu adecvat pentru persoana interesată, din moment ce instanța efectuează un control eficace al legalității și al necesității măsurii contestate și, dacă este cazul, exclude din procesul penal elementele de probă colectate³⁷.

58. Acestea fiind spuse, subliniem în orice caz că, în contextul analizei de ansamblu efectuate de Tribunal, calea legală constituită de acțiunea împotriva deciziei finale – în cadrul căreia, astfel cum s-a afirmat în mod întemeiat la punctul 90 din hotărârea atacată, întreprinderile vizate pot obține controlul respectării de către Comisie a tuturor limitelor care i se impuneau cu ocazia desfășurării unei inspecții – permite printre altele acestor întreprinderi să evite prejudiciul pe care l-ar suferi ca urmare a unei încălcări a dreptului lor fundamental la inviolabilitatea domiciliului dacă s-ar permite Comisiei să utilizeze împotriva lor înscrisuri dobândite în mod nelegal cu ocazia unei inspecții.

59. Or, un asemenea prejudiciu nu se poate materializa decât dacă și în momentul în care este adoptată o decizie finală de constatare a unei încălcări. Pe de altă parte, întrucât prejudiciul menționat este înlăturat atunci când elementele de probă colectate în mod nelegal sunt excluse din procedură, faptul că criticile împotriva desfășurării operațiunilor de inspecție care pot fi invocate în cadrul unei acțiuni împotriva deciziei finale pot să nu conducă, dacă sunt admise, la o anulare a acestei decizii, precum și faptul că acțiunea respectivă nu permite obținerea restituirii înscrisurilor dobândite în mod nelegal, invocate de recurente, sunt lipsite de relevanță.

60. În ceea ce privește, în al doilea rând, acțiunea împotriva deciziei de inspecție, observăm că Tribunalul nu ia în considerare această cale legală decât în măsura în care permite, în cazul constatării nelegalității, invalidarea tuturor măsurilor adoptate în executarea acestei decizii. Deși este adevărat că nu este permis, în cadrul unei astfel de acțiuni, să se invoce critici îndreptate direct împotriva operațiunilor de desfășurare a inspecției, nu este mai puțin adevărat că aceasta permite în mod indirect o verificare a legalității acestor operațiuni prin intermediul unui control al legalității actului în temeiul căruia sunt adoptate. Rezultă că Tribunalul nu a săvârșit o eroare atunci când a luat în considerare, în cadrul analizei sale globale a căilor legale aflate la dispoziția întreprinderilor pentru a contesta legalitatea desfășurării operațiunilor de inspecție, și acțiunea împotriva deciziei de inspecție înseși.

61. În ceea ce privește, în al treilea rând, acțiunea în răspundere extracontractuală, în susținerea argumentației lor împotriva luării în considerare a acestei căi legale, recurente fac trimitere la punctul 33 din Hotărârea Ravon, în care Curtea EDO a exclus posibilitatea ca o cale de atac „care permite obținerea unei despăgubiri în ipoteza unor deteriorări cauzate cu ocazia unei vizite la domiciliu mai degrabă decât a unui control al legalității deciziei prin care aceasta este dispusă și al măsurilor adoptate în temeiul ei” să constituie un „control jurisdicțional efectiv”, astfel cum impune jurisprudența sa. În această privință, este suficient să se arate că, deși reiese, desigur, din cuprinsul paragrafului menționat că, în materie de vizite la domiciliu, o acțiune cu vocație exclusiv reparatorie nu poate, prin ea însăși, să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 6 paragraful 1 din CEDO³⁸ sau la articolul 8 din CEDO, în schimb, aceasta nu înseamnă că o astfel de acțiune nu poate să facă parte din remediile aflate la dispoziția întreprinderilor vizate și să

³⁷ A se vedea Curtea EDO, 10 aprilie 2007, Panarisi împotriva Italiei (CE:ECHR:2007:0410JUD004679499, § 76 și 77), și 2 decembrie 2010, Uzun împotriva Germaniei, CE:ECHR:2010:0902JUD003562305, § 71 și 72), precum și 30 mai 2017, Trabajo Rueda împotriva Spaniei (CE:ECHR:2017:0530JUD003260012, § 37).

³⁸ Amintim că, în Hotărârea Ravon, Curtea EDO a analizat motivul invocat de recurente în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre numai în temeiul articolului 6 paragraful 1 din CEDO.

ofere acestora din urmă o reparare adecvată, în special în ipoteza în care o operațiune de inspecție considerată nelegală a avut deja loc. Rezultă că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a luat de asemenea în considerare, în cadrul analizei sale de ansamblu, posibilitatea pe care o au întreprinderile care apreciază că ilegalități săvârșite de Comisie cu ocazia unei inspecții le-au cauzat un prejudiciu de natură să angajeze răspunderea Uniunii de a introduce o acțiune în răspundere extracontractuală împotriva acesteia.

62. În cadrul primei lor critici, recurente susțin, în al treilea rând, că toate celelalte căi de atac menționate de Tribunal ar fi doar „parțiale” și nu ar permite să se verifice, în drept și în fapt, dacă toate condițiile de desfășurare a inspecției au respectat articolul 8 din CEDO. Recurente subliniază printre altele lipsa unei căi de atac conforme cu CEDO care să permită contestarea duratei nerezonabile a unei inspecții.

63. În această privință, este suficient să se arate că, potrivit jurisprudenței Curții EDO amintite mai sus, pentru a îndeplini cerințele prevăzute la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, este important ca întreprinderile vizate de o vizită la domiciliu să dispună de posibilitatea de a obține examinarea conținutului contestațiilor lor și acordarea unui remediu adecvat. În schimb, nu este necesar ca toate motivele care pot fi invocate împotriva măsurilor adoptate de autoritatea publică în temeiul deciziei prin care se dispune vizita, despre care se pretinde că aduc atingere dreptului garantat la acest articol, să fie invocate în cadrul unei singure căi de atac.

64. În ceea ce privește pretinsa lipsă a unei căi de atac efective și certe, care să permită invocarea criticii întemeiate pe durata nerezonabilă a unei inspecții și obținerea unui remediu adecvat, subliniem că o astfel de critică poate fi invocată atât în cadrul acțiunii împotriva deciziei finale, cât și în cadrul unei acțiuni în răspundere extracontractuală. În primul caz, dacă este admisă, critica menționată poate determina ca înscrisurile reținute de Comisie după depășirea unui termen considerat rezonabil să fie inutilizabile³⁹; în al doilea caz, aceasta poate da naștere acordării unei despăgubiri. În această ultimă privință, subliniem că, în ceea ce privește critica întemeiată pe încălcarea dreptului la judecarea cauzei sale într-un termen rezonabil, în sensul articolului 6 paragraful 1 din CEDO, rezultă din jurisprudența Curții EDO că, în principiu, este posibilă alegerea între o acțiune „preventivă sau de accelerare”, aptă să reducă durata procedurii pentru a evita ca aceasta să devină excesivă, și o acțiune „în despăgubire, compensatorie, reparatorie sau pecuniară”, care să permită obținerea *a posteriori* a unei despăgubiri pentru întârzieri deja acumulate, indiferent dacă procedura este încă în curs sau s-a încheiat⁴⁰.

65. În legătură cu prima critică din cadrul primului motiv, prin care se urmărește contestarea aprecierii globale efectuate de Tribunal, recurente susțin, în al patrulea rând, că cele două căi de atac menționate la punctele 94 și 96 din hotărârea atacată, și anume măsurile provizorii de suspendare pe durata inspecției și acțiunea *ex post* privind protecția datelor private ale directorilor și ale salariaților întreprinderii supuse inspecției, rămân în prezent inedite, iar disponibilitatea lor rămâne să fie demonstrată. În aceste condiții, căile de atac respective nu pot îndeplini condiția efectivității.

³⁹ În ceea ce privește argumentul recurentelor potrivit căruia critica menționată poate conduce numai în mod excepțional la anularea deciziei finale, facem trimitere la ceea ce am arătat la punctul 59 din prezentele concluzii.

⁴⁰ A se vedea printre altele Curtea EDO, 8 iunie 2006, Sürmeli împotriva Germaniei (CE:ECHR:2006:0608JUD007552901, § 99 și jurisprudența citată).

66. În această privință, deși recurențele subliniază în mod întemeiat că rezultă printre altele din Hotărârea Mac Farlane împotriva Irlandei⁴¹ că o acțiune a cărei disponibilitate rămâne să fie demonstrată și a cărei existență face obiectul unei incertitudini importante nu poate fi calificată drept „efectivă” în sensul articolului 13 din CEDO, arătăm totuși că Curtea EDO nu a ezitat să declare o cale de atac ca fiind efectivă în temeiul dispoziției menționate chiar înainte ca o practică a instanțelor naționale să poată fi stabilită⁴², astfel încât, contrar a ceea ce par să afirme recurențele, lipsa unei practici judiciare consacrate nu poate fi decisivă⁴³.

67. În speță, trebuie să se observe că jurisprudența rezultată din Hotărârea Akzo, care recunoaște admisibilitatea unei acțiuni împotriva unei decizii a Comisiei prin care se respinge explicit sau implicit o cerere de protecție a unor documente în temeiul confidențialității comunicărilor dintre avocați și clienți formulată în cursul unei inspecții, nu constituie decât aplicarea într-un caz concret a unei jurisprudențe constante, amintită la punctele 33-35 din hotărârea atacată, potrivit căreia constituie acte susceptibile să facă obiectul unei acțiuni în anulare, în sensul articolului 263 TFUE, măsurile care produc efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantului, modificând în mod distinct situația juridică a acestuia⁴⁴.

68. Or, orice act al Comisiei care intervine în cursul unei inspecții și care corespunde acestei definiții constituie în principiu un act atacabil printr-o acțiune în anulare în sensul articolului 263 TFUE. În această privință, considerăm că, în aceleași condiții precum cele prevăzute în Hotărârea Akzo, un drept la acțiune împotriva unei decizii prin care Comisia respinge în mod explicit sau implicit opoziția formulată de întreprinderea inspectată împotriva reținerii anumitor documente ar trebui să fie recunoscută nu numai atunci când această opoziție se întemeiază pe motivul că documentele în discuție sunt protejate de secretul corespondenței dintre avocat și client, cum era cazul în cauza care a determinat pronunțarea Hotărârii Akzo, sau atunci când este vorba despre documente protejate în temeiul vieții private a membrilor personalului acestei întreprinderi⁴⁵, ipoteză admisă de Tribunal la punctul 37 din hotărârea atacată, ci și atunci când se susține că aceste documente nu intră în obiectul inspecției ori că durata inspecției a depășit un termen considerat ca fiind rezonabil.

69. Prin urmare, Tribunalul a considerat în mod întemeiat, la punctul 94 din hotărârea atacată, că întreprinderile supuse inspecției dispun în mod cert de posibilitatea de a formula o acțiune, în aceleași condiții precum cele indicate în Hotărârea Akzo, împotriva unei decizii de respingere a unei cereri de protecție în temeiul vieții private a membrilor personalului lor.

70. De asemenea, arătăm că, în temeiul articolelor 278 și 279 TFUE, urmând procedura sumară prevăzută la articolul 39 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, astfel cum este precizată în dispozițiile relevante ale Regulamentelor de procedură ale Curții și ale Tribunalului, președintele Curții și președintele Tribunalului pot atât să dispună suspendarea executării actului atacat în cazul în care consideră că împrejurările impun aceasta, precum și, în cauzele cu care sunt

⁴¹ A se vedea Curtea EDO, 10 septembrie 2010, Mac Farlane împotriva Irlandei (CE:ECHR:2010:0910JUD003133306, § 115-122).

⁴² A se vedea, în cadrul aprecierii admisibilității cererii în temeiul articolului 35 paragraful 1 din CEDO, Curtea EDO, 4 iulie 2002, Slaviček împotriva Croației (CE:ECHR:2002:0704DEC002086202), și 5 septembrie 2002, Nogolica împotriva Croației (CE:ECHR:2002:0905DEC007778401).

⁴³ A se vedea Curtea EDO, 1 martie 2005, Charzyński împotriva Poloniei (CE:ECHR:2005:0301DEC001521203, § 41). A se vedea de asemenea Curtea EDO, Ghid privind articolul 13 din CEDO, disponibil la următoarea adresă de internet: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_13_FRA.pdf

⁴⁴ A se vedea Hotărârea Akzo, punctele 45-53 și 56.

⁴⁵ Cu privire la excluderea din domeniul de investigare deschis Comisiei a documentelor care nu sunt de natură profesională, și anume cele care nu ar avea legătură cu activitatea întreprinderii pe piață, a se vedea Hotărârea din 18 mai 1982, AM & S Europe/Comisia (155/79, EU:C:1982:157, punctul 16), și Hotărârea din 22 octombrie 2002, Roquette Frères (C-94/00, denumită în continuare „Hotărârea Roquette Frères”, EU:C:2002:603, punctul 45).

sesizate Curtea sau Tribunalul, să dispună măsurile provizorii necesare. Prin urmare, fără a săvârși o eroare de drept, Tribunalul a considerat că posibilitatea, evocată la punctul 96 din hotărârea atacată, de a obține, în temeiul articolului 157 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, măsuri provizorii care să conducă la suspendarea inspecției era într-adevăr reală.

71. Pentru toate motivele prezentate, prima critică din cadrul primului motiv de recurs este, în opinia noastră, nefondată.

b) Cu privire la a doua critică

72. Prin intermediul celei de a doua critici, recurente reproșează în esență Tribunalului că impune justițiabililor sarcina de a crea condițiile care permit angajarea diferitelor căi de atac enumerate.

73. În această privință, trebuie amintit că dreptul de acces la o instanță, consacrat la articolul 6 paragraful 1 din CEDO și la articolul 47 din cartă, nu este absolut și poate fi supus unor limitări admise în mod implicit, în special în ceea ce privește condițiile de admisibilitate a unei acțiuni. Totuși, aceste limitări nu pot restrânge accesul pe care îl are un justițiabil în așa fel sau într-o asemenea măsură încât să se aducă atingere înseși esenței dreptului său la o instanță. Aceste limitări trebuie să aibă în vedere un scop legitim și trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit⁴⁶. Trebuie arătat de asemenea că, potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 47 din cartă nu are ca obiect modificarea sistemului de control jurisdicțional prevăzut de tratate, în special a normelor referitoare la admisibilitatea acțiunilor introduse direct în fața instanței Uniunii⁴⁷.

74. În ceea ce privește, mai întâi, posibilitatea de a ataca o decizie explicită sau implicită de respingere adoptată de Comisie în cursul operațiunilor de desfășurare a inspecției în cazul contestării dreptului inspectorilor de a reține anumite documente, arătăm că Hotărârea Akzo pune în sarcina întreprinderilor inspectate numai obligația de a-și manifesta opoziția față de ridicarea documentelor respective, motivând-o⁴⁸. Ținând seama de faptul că o asemenea opoziție constituie singura șansă pe care o au aceste întreprinderi de a-și proteja fără întârziere interesele și de a evita prejudiciul care decurge dintr-un acces nelegal al Comisiei la documentele care fac obiectul contestației, nu se poate susține în mod valabil, în opinia noastră, că exercitarea acesteia constituie, pentru întreprinderile menționate, o sarcină excesivă, care împiedică *de facto* dreptul lor la o cale de atac efectivă.

75. Pe de altă parte, reiese cu claritate din cuprinsul punctului 49 din Hotărârea Akzo că, contrar celor afirmate de recurente, Tribunalul a recunoscut existența unui act atacabil nu numai atunci când Comisia acceptă să plaseze documentele care fac obiectul contestației într-un plic sigilat, respingând ulterior contestația formulată de întreprinderea inspectată, ci și atunci când decide să

⁴⁶ A se vedea în acest sens Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert/Comisia (C-73/10 P, EU:C:2010:684, punctul 53); a se vedea de asemenea Curtea EDO, 28 octombrie 1998, Pérez de Rada Cavanilles împotriva Spaniei (CE:ECHR:1998:1028JUD002809095, § 44).

⁴⁷ Hotărârea din 30 aprilie 2020, Izba Gospodarcza Producentów i Operatorów Urządzeń Rozrywkowych/Comisia (C-560/18 P, EU:C:2020:330, punctul 62).

⁴⁸ A se vedea în special Hotărârea Akzo, punctele 80 și 82, precum și Hotărârea AM & S. Este ceea ce Tribunalul a reproșat recurentelor, la punctele 44 și 45 din hotărârea atacată, că nu au făcut în condițiile prevăzute în Hotărârea Akzo. Aceste aspecte nu fac în orice caz obiectul prezentului recurs.

le rețină. Prin urmare, în opinia noastră, recurente nu pot susține în mod întemeiat că acțiunile întemeiate pe jurisprudența Akzo presupun „un anumit număr de condiții prelabile care sunt exclusiv în puterea Comisiei”.

76. De asemenea, în opinia noastră, nu poate fi admis argumentul invocat de recurente potrivit căruia calea de atac privind măsurile provizorii menționată la punctul 96 din hotărârea atacată ar fi dificil accesibilă întreprinderilor interesate, pentru motivul că, inițiind-o, acestea ar fi deturnate de la inspecția în curs. Astfel, nu putem considera că simplul demers de sesizare a Tribunalului cu o cerere de măsuri provizorii, care permite contestarea imediată a legalității operațiunilor de inspecție în curs, poate constitui pentru întreprinderea inspectată o sarcină excesivă, mai ales având în vedere perspectiva pe care o deschide o asemenea cale de a obține o suspendare a executării operațiunilor contestate.

77. În sfârșit, nu putem subscrie nici la argumentul invocat de recurente potrivit căruia calea reprezentată de acțiunea în obstrucționare nu poate constitui o cale de atac efectivă întrucât ar obliga întreprinderea inspectată să se facă vinovată de încălcarea obligației sale de cooperare cu Comisia astfel încât să fie pasibilă de aplicarea unei sancțiuni.

78. În susținerea acestui argument, recurente invocă jurisprudența constantă a Curții, confirmată recent în Hotărârea din 6 octombrie 2020, *État luxembourgeois* (Dreptul la o cale de atac împotriva unei cereri de informații în materie fiscală)⁴⁹, potrivit căreia respectarea substanței dreptului la o cale de atac efectivă consacrat la articolul 47 din cartă, care include dreptul de acces la o instanță judecătorească, se opune ca, pentru a avea acces la o asemenea instanță, persoana titulară a acestui drept să fie obligată să încalce o normă sau o obligație juridică și să se expună sancțiunii aplicabile acestei încălcări.

79. În această privință, arătăm, în primul rând, că acțiunea împotriva unei decizii a Comisiei adoptate în temeiul articolului 23 din Regulamentul nr. 1/2003 în cazul obstrucționării inspecției nu constituie singura cale aflată la dispoziția întreprinderilor inspectate pentru a contesta legalitatea operațiunilor de desfășurare a inspecției. Sub acest aspect, situația întreprinderilor respective nu este comparabilă cu cea a societăților reclamante în cauzele principale care au condus la cererea de decizie preliminară aflată la originea Hotărârii *État luxembourgeois*, întreprinderile menționate nefiind private de dreptul lor la o instanță dacă nu încalcă o normă sau o obligație juridică, expunându-se unei sancțiuni pentru această încălcare. În special, în aceste cauze, decizia prin care se impune societăților respective să furnizeze informațiile solicitate preciza că aceasta nu putea face obiectul unei căi de atac⁵⁰. În schimb, întreprinderile vizate de o decizie de inspecție pot ataca în fața Tribunalului atât legalitatea, cât și necesitatea acestei decizii, fără a fi nicidecum obligate, pentru a proceda astfel, să se expună vreunei sancțiuni. Acestea pot iniția de asemenea diferitele căi de atac enumerate de Tribunal pentru a solicita un control al legalității operațiunilor de inspecție sau pentru a solicita repararea prejudiciului eventual suferit în legătură cu desfășurarea operațiunilor menționate.

80. În al doilea rând și așa cum am avut deja ocazia să observăm la punctul 53 din prezentele concluzii, dacă se urmează abordarea, în opinia noastră corectă, reținută de Tribunal în hotărârea atacată, care constă în analiza globală a tuturor căilor de atac oferite de sistemul instituit în cadrul Uniunii, nicio cale de atac nu trebuie înlăturată *a priori*, chiar dacă nu poate fi angajată decât în situații specifice și în prezența anumitor împrejurări. Subliniem, de altfel, în această privință că, în Hotărârea *Delta Pekarny*, însăși Curtea EDO – care, după cum am arătat deja de

⁴⁹ C-245/19 și C-246/19, denumită în continuare „Hotărârea *État luxembourgeois*”, EU:C:2020:795, punctul 66.

⁵⁰ A se vedea Hotărârea *État luxembourgeois*, punctele 27 și 37.

asemenea, a urmat o abordare similară celei a Tribunalului în hotărârea atacată – nu a înlăturat *a priori* din analiza sa relevanța acțiunii împotriva deciziei prin care autoritatea de concurență sancționase întreprinderea reclamantă pentru obstrucționare cu ocazia inspecției, ci a apreciat dacă, în cadrul unei astfel de acțiuni, întreprinderea respectivă avusese posibilitatea de a contesta legalitatea și necesitatea deciziei de inspecție⁵¹.

81. În al treilea rând, trebuie arătat că adoptarea unei decizii de obstrucționare nu este decât unul dintre posibilele rezultate ale exercitării dreptului de opoziție recunoscut întreprinderilor inspectate în temeiul articolului 20 alineatul (6) din Regulamentul nr. 1/2003⁵². Aceasta marchează intervenția unei etape, pentru a spune astfel, „patologice” a desfășurării inspecției. Astfel, numai în cazul unei obstrucționări evidente sau al unei utilizări abuzive a dreptului de opoziție Comisia poate utiliza mecanismul de sancționare prevăzut la articolul 23 din Regulamentul nr. 1/2003, iar nu ca o amenințare pentru a obține din partea întreprinderilor concesi care depășesc limitele stricte ale obligației lor de colaborare⁵³.

82. Dincolo de aceste cazuri limită, pe tot parcursul procedurii de inspecție, întreprinderile vizate beneficiază, în vederea apărării intereselor lor, de dreptul de a se opune unor operațiuni de inspecție cu privire la care consideră că încalcă limitele care se impun Comisiei⁵⁴. Așa cum am arătat deja, prin exercitarea acestui drept, întreprinderile menționate pot solicita și obține o luare de poziție implicită sau explicită a Comisiei cu privire la temeinicia motivelor care fundamentează o asemenea opoziție, pe care vor fi în măsură să o atace în fața Tribunalului în condițiile prevăzute la articolul 263 TFUE, respectând în același timp obligația lor de colaborare.

83. În lumina considerațiilor care precedă, apreciem că a doua critică din cadrul primului motiv de recurs este de asemenea nefondată.

c) Concluzie cu privire la primul motiv de recurs

84. Pentru toate motivele pe care le-am prezentat, sugerăm Curții să respingă primul motiv de recurs.

B. Cu privire la al doilea motiv de recurs

85. Prin intermediul celui de al doilea motiv de recurs, recurentele reproșează Tribunalului că a încălcat articolele 6 și 8 din CEDO, articolul 296 TFUE și articolul 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003, întrucât nu a respectat obligația de motivare care revine Comisiei atunci când adoptă o decizie de inspecție și nici obligația acestei instituții de a limita pe cât posibil întinderea verificărilor care trebuie efectuate. Acest motiv vizează în special punctele 121-147 din hotărârea atacată, prin care Tribunalul a respins al patrulea motiv al acțiunii, întemeiat pe nemotivare, precum și punctele 158-165 din hotărârea menționată.

⁵¹ Prin urmare, recurentele nu sunt îndreptățite să se întemeieze pe Hotărârea CEDO din 29 iulie 1998, Guérin împotriva Franței (CE:ECHR:1998:0729JUD002520194, § 43).

⁵² A se vedea, pentru afirmarea unui asemenea drept de opoziție, Hotărârea din 6 septembrie 2013, Deutsche Bahn și alții/Comisia (T-289/11, T-290/11 și T-521/11, denumită în continuare „Hotărârea Deutsche Bahn a Tribunalului”, EU:T:2013:404, punctul 87).

⁵³ A se vedea Hotărârea Deutsche Bahn a Tribunalului, punctul 90.

⁵⁴ Un asemenea drept de opoziție are o importanță deosebită în cadrul sistemului de garanții care permit menținerea exercitării competențelor de inspecție ale Comisiei în limite compatibile cu respectarea drepturilor fundamentale recunoscute la articolul 7 din cartă și la articolul 8 din CEDO.

1. Sinteza argumentelor părților

86. Recurente susțin, în primul rând, că Tribunalul a renunțat la orice control al preciziei motivării deciziilor în litigiu, întrucât s-a limitat la identificarea piețelor de aprovizionare și menționarea unei posibile practici de schimb de informații între distribuitori și/sau alianțele acestora, acoperind potențial toate aspectele tarifare ale negocierii cu furnizorii, în timp ce, în urma răspunsului Comisiei la măsurile de organizare a procedurii adoptate de Tribunal, prezumțiile enunțate se redusese în mod semnificativ.

87. În al doilea rând, recurente afirmă că Tribunalul ar fi trebuit să constate că deciziile în litigiu deschideau un domeniu de control nelimitat Comisiei, autorizând-o să efectueze o veritabilă „fishing expedition” („anchetă pentru găsirea probelor”), care îi permitea să rețină orice document referitor la aprovizionarea lor în Europa și la vânzările lor în Franța.

88. În al treilea rând, potrivit recurentelor, Tribunalul nu a controlat în mod efectiv adecvarea la indiciile în cauză a domeniului definit la articolul 1 litera (a) din deciziile în litigiu.

89. În sfârșit, recurente reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a reținut, la punctul 161 din hotărârea atacată, că decizia de inspecție nu ar trebui să prevadă finalul inspecției, nici în temeiul obligației de motivare, nici al principiului proporționalității.

90. Comisia se opune tuturor criticilor formulate de recurente în cadrul celui de al doilea motiv de recurs.

2. Analiză

91. Trebuie amintit că articolul 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003 impune Comisiei să motiveze decizia prin care se dispune o inspecție, indicând obiectul și scopul acesteia din urmă.

92. După cum a precizat Curtea, această obligație de motivare constituie o cerință fundamentală, întrucât ea are ca obiect nu numai să pună în evidență caracterul justificat al intervenției preconizate în interiorul întreprinderilor în cauză, ci și să le acorde acestora din urmă posibilitatea de a înțelege întinderea obligației de colaborare care le revine, garantând în același timp dreptul la apărare⁵⁵. Rezultă că întinderea obligației de motivare a deciziilor prin care se dispun investigații nu poate fi restrânsă în funcție de considerații privind eficacitatea investigației⁵⁶. Pe de altă parte, întrucât pot fi căutate numai documentele care au legătură cu obiectul inspecției, motivarea deciziei de inspecție are de asemenea drept consecință delimitarea sferei atribuțiilor conferite agenților Comisiei⁵⁷.

93. Pentru a-și îndeplini această obligație de motivare, Comisia trebuie să indice în mod clar prezumțiile pe care intenționează să le verifice⁵⁸, mai exact ce anume se caută și la ce elemente trebuie să se refere inspecția⁵⁹.

⁵⁵ A se vedea Hotărârea Deutsche Bahn a Curții, punctul 56 și jurisprudența citată.

⁵⁶ A se vedea Hotărârea din 17 octombrie 1989, Dow Benelux/Comisia (85/87, EU:C:1989:379, punctul 8 și jurisprudența citată).

⁵⁷ A se vedea Hotărârea Deutsche Bahn a Curții, punctul 60.

⁵⁸ A se vedea Hotărârea din 17 octombrie 1989, Dow Benelux/Comisia (85/87, EU:C:1989:379, punctul 9).

⁵⁹ A se vedea Hotărârea din 25 iunie 2014, Nexans și Nexans France/Comisia (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, punctul 36 și jurisprudența citată).

94. În schimb, aceasta nu este obligată să comunice destinatarului unei decizii de inspecție toate informațiile de care dispune cu privire la încălcări prezumate și nici să realizeze o calificare juridică riguroasă a acestor încălcări⁶⁰. Nu este indispensabil nici să rezulte dintr-o decizie de inspecție o delimitare precisă a pieței relevante și nici calificarea juridică exactă a încălcărilor prezumate sau indicarea perioadei în care aceste încălcări ar fi fost săvârșite, cu condiția ca decizia de inspecție în cauză să conțină elementele esențiale prezentate la punctul 93 din prezentele concluzii⁶¹.

95. Astfel, având în vedere faptul că inspecțiile intervin la începutul anchetei, Comisia nu dispune încă de informații precise pentru a face o apreciere juridică specifică și trebuie mai întâi să verifice temeinicia suspiciunilor sale, precum și întinderea faptelor intervenite, scopul inspecției fiind tocmai acela de a colecta probe referitoare la o încălcare prezumată⁶².

96. În speță, în ceea ce privește prima critică invocată de recurente în cadrul celui de al doilea motiv, întemeiat pe un control insuficient al motivării deciziilor în litigiu, arătăm că articolul 1 litera (a) din aceste decizii conținea atât o indicare clară a încălcării prezumate la care se referea inspecția, și anume un „schimb de informații” în materie de „prețuri” și de „reduceri de preț”, cât și o delimitare a piețelor pe care se presupunea că are loc această încălcare. În ceea ce privește, pe de o parte, piețele produselor, această dispoziție menționa piața „de aprovizionare cu bunuri de consum curent în sectoarele produselor alimentare, produselor de igienă și produselor de întreținere”, pentru reducerile de preț, și piața „vânzării de servicii către fabricanții de produse de marcă în sectoarele produselor alimentare, produselor de igienă și produselor de întreținere”, pentru prețuri. Cât privește, pe de altă parte, definiția pieței geografice, aceasta era indicată ca acoperind teritoriul „mai mult[or] state membre, printre care [cel al Franței]”. În sfârșit, dispoziția menționată conținea precizări cu privire la celelalte întreprinderi participante la încălcarea prezumată.

97. Ținând seama de elementele care figurează la articolul 1 litera (a) din deciziile în litigiu prezentate la punctul anterior din prezentele concluzii și în lumina jurisprudenței menționate mai sus, considerăm că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept atunci când a concluzionat, la punctul 130 din hotărârea atacată, că Comisia își îndeplinise obligația de a enunța cu precizie prezumțiile pe care intenționa să le verifice.

98. În ceea ce privește argumentele pe care recurente le deduc din precizările pe care Comisia le-ar fi adus cu privire la natura restricțiilor în cauză răspunzând la măsurile de organizare a procedurii dispuse de Tribunal⁶³, trebuie precizat că informațiile la care se referă recurente sunt cuprinse în extrase din versiunea neconfidențială a indicilor care permisese Comisiei să suspecteze practici coluzive privind reducerile de preț și prețurile, a căror prezentare a fost solicitată de Tribunal pentru a verifica dacă aceste indicii erau suficient de serioase pentru a justifica adoptarea deciziilor în litigiu în ceea ce privește practicile avute în vedere mai sus⁶⁴.

⁶⁰ A se vedea Hotărârea din 25 iunie 2014, Nexans și Nexans France/Comisia (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, punctul 35 și jurisprudența citată).

⁶¹ A se vedea Hotărârea din 25 iunie 2014, Nexans și Nexans France/Comisia (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, punctul 36 și jurisprudența citată).

⁶² A se vedea Hotărârea din 25 iunie 2014, Nexans și Nexans France/Comisia (C-37/13 P, EU:C:2014:2030, punctul 37 și jurisprudența citată).

⁶³ Este vorba despre măsurile de organizare a procedurii adoptate de Tribunal la 3 decembrie 2018, precum și la 13 mai și la 25 septembrie 2019, menționate la punctul 176 din hotărârea atacată.

⁶⁴ A se vedea punctul 176 din hotărârea atacată. În schimb, din cuprinsul punctului 130 din hotărârea atacată reiese că Tribunalul nu a considerat necesar să dispună măsurile de organizare a procedurii solicitate de recurente pentru ca Comisia să precizeze prezumțiile aflate la originea deciziilor în litigiu, apreciind că aceste prezumții fuseseră suficient de detaliate pentru a îndeplini obligația de motivare care revenea Comisiei.

99. Or, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței menționate la punctul 94 din prezentele concluzii, pentru a-și îndeplini obligația de motivare, Comisia nu este obligată să comunice destinatarului unei decizii de inspecție toate informațiile de care dispune cu privire la încălcări prezumate și nici să realizeze o calificare juridică riguroasă a acestor încălcări.

100. Rezultă că recurente nu pot deduce din faptul că încălcările prezumate în materie de reduceri de preț și de prețuri sunt descrise mai detaliat în extrasele din versiunea neconfidențială a indiciilor aflate în posesia Comisiei prezentate de aceasta în fața Tribunalului că acesta din urmă ar fi „renunțat la orice control al preciziei motivării deciziilor de inspecție”⁶⁵.

101. În ceea ce privește afirmația recurentelor potrivit căreia Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept și ar fi denaturat sensul jurisprudenței menționate mai sus în măsura în care ar fi statuat, la punctele 250 și 254 din hotărârea atacată, că domeniul de aplicare geografic al practicilor și rolul recurentelor în presupusa încălcare puteau fi deduse în mod valabil din simpla menționare, în expunerea de motive a deciziilor de inspecție, a alianței la care era membră Intermarché, este suficient să se arate că aceste puncte figurează în partea din motivarea hotărârii atacate în care Tribunalul examinează caracterul suficient de serios al indiciilor aflate în posesia Comisiei.

102. Prin urmare, așa cum a remarcat în mod corect această instituție în observațiile sale scrise, această afirmație pornește de la o confuzie între controlul respectării normei fundamentale de procedură pe care o constituie obligația de motivare a actului atacat și controlul temeiniciei acestei motivări, care implică examinarea pe fond a legalității actului menționat⁶⁶.

103. Rezultă din aceeași confuzie atât cea de a treia critică – pe care recurente se limitează, pe de altă parte, să o enunțe fără a o explica – întemeiată pe lipsa unui control efectiv al adecvării la indiciile deținute de Comisie a domeniului definit la articolul 1 litera (a) din deciziile în litigiu, cât și a doua critică a aceluiași motiv, întemeiată pe faptul că Tribunalul nu a recunoscut că deciziile de inspecție aveau un domeniu nelimitat, autorizând o adevărată „expediție de explorare”.

104. În ceea ce privește, mai precis, această din urmă critică, pe de o parte, arătăm că, la punctul 124 din hotărârea atacată, Tribunalul arătase deja în mod întemeiat că problema, ridicată de recurente, dacă Comisia efectuase o asemenea „anchetă” – care nu poate fi autorizată prin Regulamentul nr. 1/2003⁶⁷ – depindea de caracterul suficient al indiciilor de care dispunea Comisia la momentul adoptării deciziilor în litigiu și că, prin urmare, această problemă trebuia examinată în cadrul motivului acțiunii întemeiat pe încălcarea dreptului la inviolabilitatea sediului întreprinderilor inspectate, iar nu în cadrul motivului întemeiat pe caracterul insuficient motivat al deciziilor menționate.

105. Pe de altă parte, observăm că, în susținerea aceleiași critici, recurente fac referire la domeniul de aplicare al deciziilor în litigiu așa cum rezultă nu numai din articolul 1 litera (a) din acestea, ci și din articolul 1 litera (b) din acestea, care enunțau o prezumție de încălcare având ca obiect schimburi de informații cu privire la „strategiile comerciale viitoare”, în special în ceea ce privește sortimentele, dezvoltarea de magazine, comerțul electronic și politica de promovare „pe

⁶⁵ Arătăm, pe de altă parte, că din explicațiile date de Comisie în răspunsul la măsurile de organizare a procedurii din 5 iunie 2019 reiese că, în stadiul adoptării deciziilor în litigiu, această instituție ezita în ceea ce privește calificarea corectă a obiectului schimburilor de informații prezumate drept „reduceri de preț pe piețele de aprovizionare” sau drept „prețuri ale vânzării de servicii către fabricanți”, ceea ce ar putea justifica adoptarea, în aceste decizii, a unei formulări mai largi în enunțarea prezumțiilor care trebuiau verificate.

⁶⁶ A se vedea, *inter alia*, Hotărârea din 2 septembrie 2021, EPSU/Comisia (C-928/19 P, EU:C:2021:656, punctul 108).

⁶⁷ Împărtășim în această privință Concluziile avocatei generale Kokott prezentate în cauza Nexans France și Nexans/Comisia (C-606/18 P, EU:C:2020:207, punctul 55).

piețele de aprovizionare cu bunuri de consum curent și pe piețele de vânzare către consumatori de bunuri de consum curent, în Franța”. Or, întrucât articolul 1 litera (b) din aceste decizii a fost anulat în mod definitiv de Tribunal la punctul 1 din dispozitivul hotărârii atacate, nu mai este, în orice caz, admisibil ca recurențele să se întemeieze pe conținutul acestuia pentru a-și susține argumentația întemeiată pe o sferă excesiv de largă a obiectului inspecției.

106. În măsura în care afirmația menționată la punctul 102 din prezentele concluzii, precum și criticile indicate la punctul 103 din acestea ar trebui interpretate de Curte în sensul că vizează să repună în discuție aprecierea Tribunalului privind indiciile de care dispunea Comisia, ar trebui să se constate, pe de o parte, că această afirmație și criticile respective nu sunt nicidecum dovedite și, pe de altă parte, că, întrucât nu este invocată nicio denaturare a indicilor menționate, Curtea nu este, în orice caz, competentă să le examineze în cadrul unui recurs⁶⁸.

107. În sfârșit, în ceea ce privește a patra critică invocată de recurențe în cadrul celui de al doilea motiv de recurs, arătăm că această critică este îndreptată împotriva punctelor 158-165 din hotărârea atacată, care se înscriu în examinarea motivului de recurs întemeiat pe încălcarea dreptului la inviolabilitatea domiciliului și în special pe partea din această analiză consacrată controlului respectării principiului proporționalității. În cadrul acestor puncte, Tribunalul, întemeindu-se pe jurisprudența sa anterioară, a considerat că faptul că Comisia nu stabilise o dată limită pentru realizarea operațiunilor de inspecție nu constituia o ingerință disproporționată în sfera activității private a recurențelor.

108. În această privință, trebuie arătat că articolul 2 din deciziile în litigiu stabilea data de la care putea avea loc inspecția, dar nu preciza data la care aceasta trebuia să înceteze. O asemenea indicație era conformă cu articolul 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003, care impune Comisiei să stabilească data de început a inspecției, însă păstrează tăcerea în ceea ce privește o eventuală obligație de stabilire a datei încetării acesteia.

109. După cum a subliniat în mod întemeiat Tribunalul la punctul 161 din hotărârea atacată, lipsa unei date a încheierii inspecției nu înseamnă că aceasta putea să aibă o întindere nelimitată în timp, Comisia având obligația, în această privință, să respecte un termen rezonabil, în conformitate cu articolul 41 alineatul (1) din cartă⁶⁹.

110. Rezultă că, deși domeniul de aplicare temporal al unei decizii de inspecție nu trebuie definit în prealabil în toate elementele sale, acesta este totuși delimitat astfel încât operațiunile de desfășurare a inspecției să nu depășească o durată rezonabilă, apreciată în funcție de ansamblul împrejurărilor și de elementele relevante ale speței.

111. Pe de o parte, această încadrare temporală constituie – cel puțin atunci când inspecția are loc fără recurgerea de către Comisie la mijloacele de constrângere naționale, în temeiul articolului 20 alineatele (6)-(8) din Regulamentul nr. 1/2003 – o garanție adecvată și suficientă împotriva arbitrarului, în special atunci când, în cadrul aprecierii caracterului rezonabil al duratei operațiunilor de inspecție, se ține seama de cerința limitării temporale a ingerinței care aduce atingere drepturilor prevăzute la articolul 7 din cartă și la articolul 8 din CEDO la ceea ce este *strict necesar* pentru verificările impuse în legătură cu obiectul inspecției.

⁶⁸ A se vedea în ultimul rând Ordonanța din 2 iunie 2022, Arnautu/Parlamentul (C-573/21 P, nepublicată, EU:C:2022:448, punctul 93 și jurisprudența citată).

⁶⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 iulie 2018, Nexans France și Nexans/Comisia (T-449/14, EU:T:2018:456, punctul 69).

112. Pe de altă parte, o asemenea încadrare temporală garantează, așa cum a arătat Tribunalul la punctele 163 și 164 din hotărârea atacată, efectivitatea competențelor de investigare ale Comisiei, care impune ca durata inspecției să fie adaptată nu numai în funcție de elemente cunoscute în prealabil, ci și în funcție de elemente care se revelează doar ulterior adoptării deciziei de inspecție – precum volumul informațiilor identificate în incinte, tehnologiile de investigare utilizate⁷⁰ și comportamentul întreprinderilor inspectate – evitând în același timp ca luarea în considerare prealabilă a acestor elemente aleatorii să conducă Comisia la stabilirea, în decizia prin care dispune inspecția, a unei durate a acesteia mai mare decât cea care ar fi strict necesară.

113. Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, apreciem că al doilea motiv de recurs este nefondat în totalitate.

C. Cu privire la al treilea motiv de recurs

114. Prin intermediul celui de al treilea motiv de recurs, recurentele reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept și o încălcare a Regulamentului nr. 1/2003 deoarece a caracterizat o fază procedurală ca neîntrând sub incidența acestui regulament, întrucât a intervenit anterior adoptării de către Comisie a unor măsuri care presupun acuzația de a fi săvârșit o încălcare. Acest motiv este îndreptat împotriva punctelor 189-196 din hotărârea atacată, care figurează în partea din această hotărâre în care Tribunalul a examinat caracterul suficient de serios al indiciilor aflate în posesia Comisiei.

1. Hotărârea atacată

115. La punctul 189 din hotărârea atacată, Tribunalul a subliniat, cu titlu introductiv, că aprecierea caracterului suficient de serios al indiciilor aflate la dispoziția Comisiei trebuie efectuată luând în considerare împrejurarea că decizia de inspecție „se înscrie în cadrul etapei de investigare preliminară, destinată să permită Comisiei reunirea tuturor elementelor relevante care confirmă sau nu confirmă existența unei încălcări a normelor de concurență și adoptarea unei prime poziții cu privire la direcția, precum și la continuarea care trebuie dată procedurii”. La punctul 190, acesta a precizat că, prin urmare, „în acest stadiu”, nu se poate impune Comisiei, prealabil adoptării unei decizii de inspecție, să se afle în posesia unor elemente care să demonstreze existența unei încălcări și că trebuie stabilită o distincție „între, pe de o parte, dovezile unei încălcări și, pe de altă parte, indiciile de natură să genereze o suspiciune rezonabilă în ceea ce privește survenirea presupuselor încălcări”.

116. La punctele 192 și 193 din hotărârea atacată, Tribunalul a afirmat că această distincție „are consecințe [printre altele] asupra cerințelor referitoare la forma [...] indiciilor care justifică deciziile de inspecție” și că „acestea din urmă nu pot face obiectul aceluiași grad de formalism precum cel referitor în special la respectarea regulilor impuse de Regulamentul nr. 1/2003 și de jurisprudența pronunțată în temeiul acesteia în ceea ce privește competențele de investigație ale Comisiei”. Astfel, potrivit Tribunalului, „dacă același formalism ar fi necesar pentru colectarea indiciilor care precedă o inspecție și colectarea dovezilor unei încălcări, aceasta ar presupune de fapt ca Comisia să trebuiască să respecte norme care îi reglementează competențele sale de investigație, deși încă nu a fost deschisă în mod oficial nicio investigație în sensul capitolului V din Regulamentul nr. 1/2003, iar Comisia încă nu a făcut uz de competențele de investigație care

⁷⁰ A se vedea Concluziile avocatei generale Kokott prezentate în cauza Nexans France și Nexans/Comisia (C-606/18 P, EU:C:2020:207, punctul 65), precum și hotărârea pronunțată în această cauză, Hotărârea din 16 iulie 2020, Nexans France și Nexans/Comisia (C-606/18 P, EU:C:2020:571, punctele 88 și 89).

îi sunt conferite în special de articolele 18, 19 și 20 din Regulamentul nr. 1/2003, și anume nu a adoptat o măsură care să presupună acuzația de a se fi săvârșit o încălcare, în special o decizie de inspecție” (punctul 193 din hotărârea atacată). Potrivit Tribunalului, „[a]ceastă definiție a punctului de plecare a unei investigații și a etapei de investigare preliminară provine dintr-o jurisprudență constantă” (punctul 194 din hotărârea atacată).

117. La punctul 196 din hotărârea atacată, Tribunalul a afirmat că printre dispozițiile pe care Comisia nu era obligată să le respecte figurau condițiile impuse de articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și de articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 773/2004⁷¹, astfel cum au fost interpretate prin Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia⁷².

118. La punctul 206 din hotărârea atacată, Tribunalul a concluzionat așadar că, în speță, Comisia nu era obligată să înregistreze procese-verbale ale interviurilor realizate în cursul anilor 2016 și 2017 cu cei 13 furnizori de produse de consum curent vizați de inspecție care încheiau regulat acorduri cu Casino și cu ITM (denumite în continuare „interviurile cu furnizorii”) și că indiciile provenite din aceste interviuri nu pot fi înlăturate ca fiind afectate de o neregularitate de formă pentru motivul nerespectării obligației de înregistrare prevăzute la articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004.

2. Sinteza argumentelor părților

119. Recurentele susțin, în primul rând, că definirea punctului de plecare al unei investigații și al fazei de investigare preliminară cuprinsă în hotărârea atacată rezultă dintr-o denaturare a jurisprudenței Curții. Astfel, singura distincție efectuată în ceea ce privește drepturile aplicabile în toate hotărârile citate la punctul 194 din această hotărâre, care, pe de altă parte, privesc doar aprecierea momentului de la care începe să curgă perioada care trebuie luată în considerare pentru a aprecia durata rezonabilă a procedurii, ar fi „distincția dintre cele două faze ale procedurii administrative, și anume faza de investigare anterioară comunicării privind obiecțiunile și cea corespunzătoare restului procedurii administrative”, care ar reieși, de altfel, chiar din Regulamentul nr. 773/2004.

120. În al doilea rând, recurentele reproșează Tribunalului o eroare de drept în măsura în care ar fi statuat *contra legem* că Regulamentul nr. 1/2003 nu s-ar aplica anterior adoptării unei prime decizii de inspecție, în timp ce, în opinia lor, reiese atât din considerentul (25) al acestui regulament, cât și din articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004 că acesta „se aplică pe deplin tuturor actelor Comisiei adoptate pentru aplicarea articolului 101 TFUE și următoarele, încă din stadiul identificării practicilor”. Aplicarea dispozițiilor Regulamentului nr. 1/2003 atât în privința investigațiilor sectoriale, prevăzute la articolul 17 din acest regulament, cât și în privința declarației de clemență⁷³, care nu presupun adoptarea unor măsuri care implică acuzația de a se fi săvârșit o încălcare, ar confirma această interpretare.

121. În al treilea rând, recurentele contestă consecințele pe care Tribunalul le deduce din distincția dintre dovezile unei încălcări și indiciile care stau la baza unei decizii de inspecție și în special afirmația, cuprinsă la punctul 193 din hotărârea atacată, potrivit căreia acestea din urmă nu pot face obiectul aceluiași grad de formalism. Acestea susțin că toate elementele de probă

⁷¹ Regulamentul Comisiei din 7 aprilie 2004 privind desfășurarea procedurilor puse în aplicare de Comisie în temeiul articolelor [101 și 102 TFUE] (JO 2004, L 123, p. 18, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 242).

⁷² C-413/14 P, denumită în continuare „Hotărârea Intel”, EU:C:2017:632.

⁷³ În conformitate cu Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri, 2006/C 298/11 din 8 decembrie 2006 (JO 2006, C 298, p. 17).

colectate de Comisie și utilizate în proceduri inițiate în temeiul Regulamentului nr. 1/2003, ca indicii sau ca dovezi, trebuie să îndeplinească aceleași cerințe și să facă obiectul aceluiași formalism și acelorași norme procedurale destinate să garanteze autenticitatea, loialitatea și credibilitatea dovezii. Or, respectarea acestor norme garantează autenticitatea dovezii, precum și a indicelui, care ar fi o condiție prealabilă necesară înainte de evaluarea credibilității sale.

122. Comisia arată că valoarea probatorie necesară pentru ca un element material să poată constitui un indice care permite adoptarea unei decizii de inspecție este în mod necesar mai redusă decât valoarea probatorie necesară pentru ca un element material să constituie un mijloc de probă în vederea stabilirii unei încălcări și că din această distincție rezultă că indiciile sunt supuse în mod necesar unui grad de formalism mai mic decât dovezile.

123. În special, nu ar fi necesar ca aceste indicii să fie înregistrate în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și al articolului 3 din Regulamentul nr. 773/2004, cu excepția cazului în care se consideră că formalismul prevăzut de aceste dispoziții se aplică chiar înainte de deschiderea unei investigații.

124. În această privință, Comisia precizează că deschiderea unei investigații – care corespunde datei la care, pentru prima dată, Comisia utilizează competențele sale de investigație și adoptă măsuri care implică acuzația de a se fi săvârșit o încălcare și care conduc la repercusiuni importante asupra situației entităților suspectate – are loc într-un moment diferit și are consecințe juridice distincte în raport cu deschiderea unui dosar și cu inițierea procedurii în sensul articolului 2 din Regulamentul nr. 773/2004. În timp ce deschiderea unui dosar ar fi un act intern adoptat de grefa Direcției Generale Concurență atunci când atribuie un număr de cauză care are ca unic efect să permită Direcției Generale Concurență să păstreze documente, inițierea procedurii ar corespunde datei la care Comisia adoptă o decizie în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 773/2004 în vederea adoptării unei decizii în temeiul capitolului III din Regulamentul nr. 1/2003.

125. Comisia observă că din modul de redactare a articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 reiese că un „interviu” în sensul acestui articol trebuie să vizeze „obținer[ea] de informații privind obiectul investigației”, care, prin definiție, trebuie să fi fost deschisă în prealabil. Pe de altă parte, Comisia contestă relevanța trimiterilor efectuate de recurente la considerentul (25) al Regulamentului nr. 1/2003, precum și la investigațiile sectoriale și la declarația de clemență.

126. În speță, reuniunile și conferințele telefonice cu cei 13 furnizori vizați ar fi avut loc înainte de deschiderea unei investigații în temeiul Regulamentului nr. 1/2003 și, prin urmare, înaintea oricărei „proceduri”. Prin urmare, Comisia nu ar fi fost obligată să respecte formalismul prevăzut de această dispoziție.

127. Dacă situația ar fi diferită, aceasta ar prejudicia în mai multe privințe punerea în aplicare de către Comisie a dreptului concurenței. În primul rând, aceasta ar împiedica Comisia să colecteze și să utilizeze indicii atunci când ele pot avea doar o formă orală, de exemplu o dezvăluire auzită de un reprezentant al Comisiei în cadrul unei reuniuni, al unei vizite informale în incinte sau într-un loc public. În al doilea rând, aceasta ar însemna să se considere că indiciile nu ar putea avea niciodată o formă orală, ceea ce ar compromite eficacitatea investigațiilor Comisiei prin întârzierea datei inspecției.

128. În plus, potrivit Comisiei, a supune indiciile unui grad de formalism mai redus decât cel al dovezilor asigură imperativul celerității, care orientează adoptarea deciziilor de inspecție, și eficacitatea investigației Comisiei.

129. În sfârșit, Comisia adaugă că, în orice caz, afirmațiile recurentelor privind autenticitatea dovezilor se întemeiază pe o interpretare eronată a jurisprudenței. Astfel, autenticitatea unei dovezi nu ar fi „o condiție prealabilă necesară” pentru credibilitatea acesteia. Principiul care prevalează în dreptul Uniunii ar fi cel al liberei aprecieri a probelor, din care rezultă că singurul criteriu relevant pentru a aprecia valoarea probatorie a dovezilor prezentate în mod legal constă în credibilitatea lor și că valoarea probatorie a unei dovezi trebuie evaluată în mod global, astfel încât invocarea unor simple îndoieli nesustținute cu privire la autenticitatea unei dovezi nu este suficientă pentru a compromite credibilitatea acesteia. Aceste principii s-ar aplica cu atât mai mult indicilor, întrucât valoarea probatorie necesară pentru ca un element material să constituie un indiciu este, prin definiție, mai redusă.

3. Analiză

130. Trebuie amintit că, potrivit articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia poate să intervieveze orice persoană fizică sau juridică care consimte să fie interviuată în scopul obținerii de informații privind obiectul investigației. Interviuurile întemeiate pe această dispoziție sunt supuse respectării formalităților prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004. Astfel, în conformitate cu alineatul (1) al acestui articol, Comisia indică, la începutul interviului, temeiul juridic și scopul interviului și reamintește natura sa voluntară și informează de asemenea persoana interviuată cu privire la intenția de a înregistra interviul. Potrivit alineatului (3) al aceluiași articol, Comisia poate înregistra sub orice formă declarațiile făcute de persoanele intervievate. O copie a oricărei înregistrări trebuie pusă la dispoziția persoanei intervievate pentru aprobare. Dacă este cazul, Comisia stabilește un termen în care persoana interviuată îi poate comunica orice corectare care trebuie făcută în declarație.

131. În Hotărârea Intel, Curtea a precizat, în ceea ce privește conținutul cerințelor de formă cărora le sunt supuse interviurile desfășurate în conformitate cu articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003, că dacă Comisia decide, cu consimțământul persoanei interogate, să procedeze la un interviu în temeiul acestei dispoziții, ea este ținută să înregistreze acest interviu în integralitatea sa, fără a aduce atingere alegerii lăsate Comisiei cu privire la forma acestei înregistrări⁷⁴.

132. Rezultă că revine Comisiei obligația de a înregistra, într-o formă la alegerea sa, orice interviu organizat de aceasta, în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003, pentru obținerea informațiilor privind obiectul unei investigații⁷⁵.

133. În hotărârea atacată, Tribunalul a concluzionat în esență că această obligație nu se aplica interviurilor cu furnizorii, întrucât, pe de o parte, aceste interviuri fuseseră realizate înainte de deschiderea unei investigații în temeiul Regulamentului nr. 1/2003, și anume înainte de adoptarea de către Comisie a unei măsuri care să implice acuzația de a se fi săvârșit o încălcare, și, pe de altă parte, că, pentru a adopta o decizie de inspecție, care se înscrie în cadrul fazei de investigare preliminară care precedă trimiterea unei comunicări privind obiecțiunile, Comisia este obligată doar să dețină indicii materiale serioase susceptibile să creeze o suspiciune de

⁷⁴ A se vedea Hotărârea Intel, punctul 90.

⁷⁵ A se vedea Hotărârea Intel, punctul 91.

încălcare, care nu pot face obiectul aceluiași grad de formalism precum cel impus pentru colectarea dovezilor privind o încălcare. Recurentele contestă cu diferite argumente această concluzie, în timp ce Comisia consideră că aceasta nu este afectată de nicio eroare de drept.

134. Prin urmare, pentru a soluționa al treilea motiv de recurs, Curtea va trebui să precizeze dacă Comisia are obligația de a înregistra, în conformitate cu articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și cu articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004, interviurile din care au rezultat informațiile utilizate ca indicii care justifică adoptarea unei decizii de inspecție în sensul articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1/2003.

135. Pentru motivele pe care le vom prezenta în continuare, apreciem că la această întrebare trebuie dat un răspuns afirmativ.

136. Criticile formulate de recurente solicită Curții să analizeze, pe de o parte, de la care moment al investigării unui dosar de către Comisie interviurile efectuate de aceasta trebuie considerate ca fiind realizate „în scopul obținerii de informații privind obiectul investigației” și, pe de altă parte, aspectul dacă valoarea probatorie mai redusă necesară pentru indiciile care stau la baza unei decizii de inspecție în raport cu dovezile unei încălcări justifică supunerea acestora la un formalism mai redus, care nu include printre altele respectarea cerințelor de formă prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004 pentru interviurile realizate în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003.

137. Vom începe prin a analiza cea de a doua dintre aceste întrebări.

138. În această privință, considerăm că nici valoarea probatorie mai redusă impusă pentru indiciile care stau la baza unei decizii de inspecție, nici împrejurarea că o astfel de decizie se înscrie în cadrul fazei de investigare preliminară care precedă trimiterea unei comunicări privind obiecțiunile nu au, în opinia noastră, contrar celor afirmate la punctele 189-192 din hotărârea atacată, nicio incidență asupra cerințelor referitoare la formă a căror respectare se impune Comisiei, pe baza reglementării aplicabile, atunci când aceasta colectează elemente probatorii care vor fi utilizate în scopul investigațiilor sale.

139. Cele ce precedă nu echivalează, desigur, cu a afirma că forma unui element material nu are incidență asupra valorii sale probatorii. De exemplu, un act notarial are, în general, o valoare probatorie superioară celei a unui act sub semnătură privată. Totuși, această relație între formă și valoarea probatorie nu implică în mod necesar o gradare în ceea ce privește formalismul la care sunt supuse anumite categorii de elemente de probă în funcție de valoarea probatorie necesară pentru scopul în care trebuie utilizate aceste elemente.

140. În ceea ce privește printre altele informațiile pe care Comisia le obține din interviurile pe care le realizează cu persoane fizice sau juridice, lipsa oricărei legături între valoarea probatorie și respectarea cerințelor de formă prevăzute la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 și la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004 se deduce, în opinia noastră, din Hotărârea Intel.

141. Astfel, reiese cu claritate din această hotărâre și în special din cuprinsul punctului 87 din aceasta, în care Curtea a precizat că niciun element dedus din modul de redactare a articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 sau din scopul pe care îl urmărește nu permite să se deducă faptul că legiuitorul a intenționat să introducă o distincție între diferite categorii de interviuri în temeiul dispoziției menționate și nici să excludă din domeniul de aplicare al acesteia unele dintre interviurile respective, că obligația de înregistrare care rezultă din aceasta vizează

orice interviu realizat de Comisie, în măsura în care „priv[este] obiectul unei investigații”. Existența unei asemenea obligații nu poate depinde, așadar, nici de valoarea probatorie care ar putea fi recunoscută declarațiilor luate cu ocazia acestor interviuri, care, de altfel, poate fi apreciată numai după ce au avut loc interviurile, nici de utilizarea pe care Comisia își propune să o dea informațiilor respective în cursul diferitor faze ale procedurii. În această privință, considerăm că trimiterea făcută de Comisie la lucrările pregătitoare ale Regulamentului nr. 1/2003 nu poate repune în discuție, în sine, această concluzie⁷⁶.

142. Arătăm, pe de altă parte, că afirmarea existenței unei legături între valoarea probatorie a indiciilor care stau la baza unei decizii de inspecție și respectarea cerințelor de formă, pe care o regăsim la punctele 189-192 din hotărârea atacată, este contrazisă, în ceea ce privește indiciile obținute din interviurile realizate de Comisie, de interpretarea de către Tribunal, la punctele 195, 200-203 și 205 din această hotărâre, a articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și a Hotărârii Intel. Astfel, din cuprinsul acestor puncte reiese că Tribunalul a considerat că, odată ce este inițiată o investigație, în sensul precizat la punctul 194 din hotărârea atacată, Comisia este, în principiu, ținută să respecte obligația de înregistrare a interviurilor referitoare la obiectul acestei investigații și că o asemenea obligație există indiferent de valoarea probatorie a informațiilor pe care Comisia le poate obține din aceste interviuri și indiferent de utilizarea acestor informații, fie ca indicii în cadrul fazei de investigație preliminară, inclusiv în scopul adoptării unei decizii de inspecție⁷⁷, fie ca dovezi în stadiul trimiterii unei comunicări privind obiecțiunile.

143. Mai general, diferența dintre indicii și dovezi privește faptul că cele dintâi permit doar să se prezume existența faptului care trebuie dovedit, în timp ce cele din urmă îl dovedesc. Atunci când constituirea unui element probatoriu impune un anumit formalism, adesea pentru a asigura autenticitatea și credibilitatea acestuia, nerespectarea acestui formalism implică faptul că acest element, indiferent de valoarea sa, nu își poate îndeplini funcția probatorie.

144. În ceea ce privește primul dintre aspectele evocate la punctul 136 din prezentele concluzii, acesta implică în esență interpretarea noțiunii de „interviu” care vizează „obținer[ea] de informații privind obiectul investigației” în sensul articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003.

145. Amintim că, în hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că reieșea din însuși modul de redactare a dispoziției menționate că interviurile în cauză sunt cele care urmăresc „obținer[ea] de informații privind obiectul investigației”, care, *prin definiție, trebuie să fi fost inițiată* și al cărei obiect trebuie să fi fost stabilit înainte de a fi efectuate respectivele interviuri. Acesta a dedus de aici că obligația de înregistrare a interviurilor menționate, prevăzută la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004, nu se impunea „în ceea ce privește interviurile desfășurate înainte de

⁷⁶ A se vedea Propunerea de regulament al Consiliului privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] și de modificare a Regulamentelor (CEE) nr. 1017/68, (CEE) nr. 2988/74, (CEE) nr. 4056/86 și (CEE) nr. 3975/87 [COM(2000) 582 final, JO 2000, C 365 E, p. 284]. În comentariul la articolul 19 din această propunere, care prevede competența Comisiei de a intervieva persoane fizice sau juridice care fac sau nu obiectul procedurii și de a înregistra răspunsurile lor, Comisia precizează că „[d]ispoziția menționată completează o lacună la nivelul competențelor Comisiei, autorizând înregistrarea răspunsurilor verbale și prezentarea acestora ca mijloc de probă în cadrul procedurii”. Or, expresia „mijloc de probă” trebuie înțeleasă, în opinia noastră, în sensul larg al „elementului probatoriu”, indiferent de valoarea sa probatorie în raport cu faptul care trebuie dovedit.

⁷⁷ Nu poate fi exclusă posibilitatea ca, după ce a utilizat una dintre competențele de investigare prevăzute în capitolul V din Regulamentul nr. 1/2003, de exemplu prin adresarea unei cereri de informații unei anumite întreprinderi sau prin efectuarea unor inspecții în incintele acesteia, Comisia să primească, cu ocazia unui interviu cu o persoană fizică sau juridică referitor la obiectul investigației care a fost deschisă prin adoptarea actelor menționate, informații care îi permit să presupună că o întreprindere încă nesuspectată este implicată în încălcările prezumate care au condus la deschiderea investigației. Or, într-o asemenea ipoteză, urmând logica de la punctele 195, 200-203 și 205 din hotărârea atacată, Comisia ar fi obligată să aplice articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 și să realizeze o înregistrare, în conformitate cu articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004, chiar și atunci când intenționează să utilizeze informațiile primite numai ca indicii care stau la baza unei decizii de inspecție în privința acestei întreprinderi.

inițierea unei investigații de către Comisie [...]”⁷⁸. La punctul 193 din hotărârea atacată, Tribunalul a apreciat în esență că o investigație este deschisă în mod oficial numai atunci când Comisia face uz de competențele de investigare care îi sunt conferite în special de articolele 18, 19 și 20 din Regulamentul nr. 1/2003, adoptând o măsură care implică acuzația de a se fi săvârșit o încălcare, în special o decizie de inspecție, și, la punctul 194 din hotărârea menționată, a precizat că această definiție a punctului de plecare al unei investigații provenea dintr-o jurisprudență constantă.

146. Reiese din această jurisprudență – rezultată din Hotărârea din 15 octombrie 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia*⁷⁹ – că procedura administrativă desfășurată de Comisie poate determina examinarea a două perioade succesive, fiecareia dintre acestea corespunzându-i o logică internă proprie. Prima perioadă, care durează până la comunicarea privind obiecțiunile, are ca punct de plecare data la care Comisia, făcând uz de competențele care i-au fost acordate de legiuitorul Uniunii, adoptă măsuri care implică acuzația de a se fi săvârșit o încălcare și trebuie să îi permită să adopte o poziție cu privire la orientarea procedurii. În ceea ce privește a doua perioadă, aceasta este cuprinsă între comunicarea privind obiecțiunile și adoptarea deciziei finale. Aceasta trebuie să permită Comisiei să decidă definitiv asupra încălcării imputate.

147. În această privință, trebuie amintit, astfel cum procedează recurentele, că principiile enunțate la punctul anterior din prezentele concluzii au fost elaborate în scopul aplicării principiului termenului rezonabil. În Hotărârea LMV, inspirându-se din jurisprudența Curții EDO⁸⁰, Curtea a intenționat să identifice momentul în care activitatea de investigare și de identificare a încălcărilor dreptului concurenței de către Comisie se materializează într-un act care implică, dacă nu încă o acuzație formală, cel puțin o imputare „care determină repercusiuni importante asupra situației întreprinderilor suspectate”⁸¹.

148. Or, asemenea recurentelor, nu suntem convinși că logica care stă la baza stabilirii punctului de plecare al perioadei care trebuie luată în considerare pentru aprecierea duratei rezonabile a procedurii administrative, care are legătură cu identificarea momentului în care întreprinderea în cauză ia cunoștință de acuzația formulată împotriva sa și în care situația sa este afectată de măsurile adoptate de Comisie, este relevantă atunci când este vorba despre interpretarea modului de redactare a articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003.

149. În această privință, amintim că acest articol este inclus în capitolul V din regulamentul menționat, intitulat „Competențele de investigație”. Atunci când procedează la un interviu în sensul acestei dispoziții, Comisia exercită, așadar, o „competență de investigație”, la fel cum exercită o astfel de competență atunci când adresează cereri de informații în temeiul articolului 18 din regulamentul menționat sau atunci când adoptă o decizie de inspecție în sensul

⁷⁸ A se vedea hotărârea atacată, punctele 200 și 201.

⁷⁹ C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, denumită în continuare „Hotărârea LMV”, EU:C:2002:582, punctul 182.

⁸⁰ Potrivit Curții EDO, dreptul oricărei persoane la judecarea cauzei sale într-un termen rezonabil, prevăzut la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, are ca obiect, în materie penală, să obțină ca persoanele acuzate să nu rămână o perioadă prea lungă sub impactul unei acuzații și să se decidă cu privire la temeinicia acesteia. A se vedea Curtea EDO, 27 iunie 1968, *Wemhoff împotriva Germaniei* (CE:ECHR:1968:0627JUD000212264, § 18), și 3 decembrie 2009, *Kart împotriva Turciei* (CE:ECHR:2008:0708JUD000891705, § 68). În conformitate cu acest obiect, perioada care trebuie luată în considerare pentru a aprecia durata rezonabilă a procedurii începe, potrivit Curții EDO, în ziua în care o persoană este acuzată [a se vedea Curtea EDO, 27 iunie 1968, *Neumeister împotriva Austriei* (CE:ECHR:1968:0627JUD000193663, § 18)], sau la o dată anterioară, de exemplu la data deschiderii investigațiilor preliminare [a se vedea Curtea EDO, 16 iulie 1971, *Ringeisen împotriva Austriei* (CE:ECHR:1971:0716JUD000261465, § 110, din care s-a inspirat Curtea în Hotărârea LMV)], înțelegându-se că momentul care trebuie reținut este cel de la care reclamantul ia cunoștință de acuzație sau cel de la care situația sa este afectată în mod substanțial de măsurile adoptate în cadrul unei investigații sau al unei proceduri penale [a se vedea Curtea EDO, 27 iulie 2006, *Mamič împotriva Sloveniei* (nr. 2) (CE:ECHR:2006:0727JUD007577801, § 23 și 24), și 28 mai 2019, *Liblik și alții împotriva Estoniei* (CE:ECHR:2019:0528JUD000017315, § 94)].

⁸¹ A se vedea Hotărârea LMV, punctul 182.

articolului 20 din același regulament. Totuși, deși este cert că adoptarea unui act în temeiul articolelor 18 și 20 din Regulamentul nr. 1/2003 determină deschiderea unei „investigații”, în schimb, potrivit interpretării articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 reținute de Tribunal și susținute de Comisie, recurgerea la competența prevăzută la acest articol nu marchează în sine începutul unei asemenea investigații, ci necesită, pentru a fi exercitată, să fi fost deja deschisă o investigație.

150. Este vorba în acest caz, în opinia noastră, despre un element de incoerență care nu poate fi remediat prin recunoașterea implicită de către Tribunal a posibilității ca realizarea unui interviu în sensul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 să marcheze – la fel ca o cerere de informații sau o inspecție – deschiderea unei investigații în cazul în care un astfel de interviu ar implica acuzația de a se fi săvârșit o încălcare pentru una dintre întreprinderile intervievate sau pentru o întreprindere vizată de declarațiile date Comisiei⁸². Astfel, o asemenea recunoaștere, pe de o parte, repune în discuție afirmația Tribunalului potrivit căreia din modul de redactare a articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 reiese că o investigație trebuie să fi fost deschisă, iar obiectul acesteia trebuie să fi fost stabilit *înainte* de realizarea interviurilor în temeiul acestui articol. Pe de altă parte, aceasta corespunde doar parțial logicii care stă la baza jurisprudenței citate la punctul 194 din hotărârea atacată, dat fiind că punerea în discuție a unei întreprinderi terțe cu ocazia unui interviu nu implică luarea la cunoștință de către aceasta a eventualelor acuzații formulate împotriva sa.

151. Incoerența indicată la punctul anterior din prezentele concluzii este cu atât mai evidentă dacă se consideră că, așa cum au arătat în mod întemeiat recurente, Comisia poate deschide o investigație sectorială făcând uz de competența prevăzută la articolul 17 din Regulamentul nr. 1/2003 fără ca o acuzație de a se fi săvârșit o încălcare să fie adresată unei anumite întreprinderi⁸³.

152. În opinia noastră, modul de redactare a articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și în special expresia „în scopul obținerii de informații privind obiectul investigației” necesită o interpretare diferită, care nu impune în mod necesar situarea interviurilor în discuție într-o anumită fază a procedurii administrative și nici să se stabilească începând de la care act formal al Comisiei aceasta din urmă este obligată să respecte formalismul impus de articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004.

153. Apreciem, astfel, că definirea întinderii acestei obligații și, așadar, stabilirea cazurilor în care se exercită competența prevăzută la articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 depind în esență de obiectul și de conținutul interviurilor realizate de Comisie.

⁸² A se vedea punctul 205 din hotărârea atacată.

⁸³ Considerăm că trimiterea făcută de Comisie la Hotărârea din 25 martie 2021, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia (C-611/16 P, EU:C:2021:245), nu poate repune în discuție constatarea lipsei unei acuzații în sensul jurisprudenței menționate la punctul 194 din hotărârea atacată la momentul deschiderii unei investigații sectoriale. La punctele 153 și 154 din Hotărârea din 25 martie 2021, Xellia Pharmaceuticals și Alpharma/Comisia (C-611/16 P, EU:C:2021:245), la care face trimitere Comisia, Curtea se limitează, astfel, să precizeze că „investigațiile din sectorul respectiv constituie un instrument destinat să confirme unele prezumții de restrângere a concurenței în sectorul vizat de aceste investigații” și că, „atunci când Comisia inițiază asemenea investigații, întreprinderile din sectorul în cauză și în special cele care au încheiat acorduri vizate în mod expres de decizia de deschidere a investigației în cauză [...] trebuie să se aștepte ca, în viitor, împotriva lor să poată fi eventual inițiate proceduri individuale”. La punctul 139 din această hotărâre, Curtea a indicat clar, pe de altă parte, că primele măsuri care implică o imputare adresată de Comisie reclamantelor din cauza în care s-a pronunțat hotărârea menționată fuseseră adoptate la date ulterioare deschiderii investigației sectoriale în cauză (este vorba despre data comunicării de către Comisie a existenței investigației sectoriale).

154. În speță, din hotărârea atacată și din dosarul procedurii în fața Tribunalului reiese că interviurile în cauză au fost realizate cu furnizori ai unor produse de consum curent vizați de prezumția de încălcare enunțată la articolul 1 litera (a) din deciziile în litigiu, că acești furnizori încheiau în mod regulat acorduri cu Intermarché și că, în vederea pregătirii acestor interviuri, Comisia trimisese furnizorilor intervievați un chestionar privind printre altele comportamentele alianțelor de distribuitori în cadrul negocierilor cu furnizorii, evoluția în timp a puterii lor de negociere și efectele acestora asupra condițiilor de concurență de pe piața distribuției. Comisia a întrebat de asemenea deschis dacă furnizorul avea cunoștință despre schimburile de informații comerciale sensibile dintre distribuitori în interiorul unei alianțe și, dacă era cazul, i-a solicitat să se precizeze care erau acele informații. Pe de altă parte, din hotărârea atacată reiese că interviurile în discuție s-au desfășurat la puțin timp după ce, la 16 septembrie 2016, a avut loc o convenție la sediul Intermarché în prezența unor reprezentanți ai alianțelor, la care fuseseră invitați să participe furnizorii mărcii, și că acestea au durat până în ziua anterioară adoptării deciziilor în litigiu.

155. Or, atunci când realizează interviuri cu acest conținut, al căror obiect este definit în prealabil și al căror scop este în mod deschis acela de a obține informații cu privire la funcționarea unei anumite piețe și la comportamentul actorilor pe de piața respectivă în vederea identificării unor eventuale comportamente ilicite sau a consolidării suspiciunilor sale în ceea ce privește existența unor astfel de comportamente, Comisia își exercită, în opinia noastră, competența în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003, independent de faza procedurii în care are loc interviul.

156. În asemenea împrejurări, este suficient, în opinia noastră, ca un dosar să fi fost deschis la grefa Comisiei pentru a considera că aceste interviuri vizează „obținer[ea] de informații privind obiectul investigației” în sensul dispoziției menționate⁸⁴. Cu alte cuvinte, astfel cum a afirmat avocatul general Wahl în Concluziile sale prezentate în cauza Intel Corporation/Comisia⁸⁵, „orice întâlnire cu un terț care este organizată în special pentru strângerea unor informații de fond în vederea utilizării lor pentru soluționarea unei cauze intră în mod necesar în domeniul de aplicare al articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003”⁸⁶.

157. A urma o interpretare diferită ar conduce, în opinia noastră, la rezultatul inadmisibil ca interviurile care au conținutul descris mai sus să se desfășoare în afara cadrului legal constituit de Regulamentul nr. 1/2003. Or, atunci când Comisia își exercită *de facto* competențele de investigare, un asemenea cadru legal este în mod necesar aplicabil, chiar și atunci când o investigație nu a fost „deschisă în mod oficial”, contrar a ceea ce pare să reiasă din cuprinsul punctului 193 din hotărârea atacată⁸⁷.

⁸⁴ Arătăm, pe de altă parte, că Manualul de procedură internă al Comisiei în materia aplicării articolelor 101 și 102 TFUE din 12 martie 2012 (https://ec.europa.eu/competition/antitrust/antitrust_manproc_11_2019_en.pdf, capitolul 8, punctul 2.5, denumit în continuare „Manualul de procedură al Comisiei”) pare să fie în acest sens atunci când precizează că, „în ceea ce privește certitudinea obiectului investigației la momentul interviului, cel puțin un caz trebuie înregistrat cu un număr de caz specific”. Subliniem că deschiderea unui dosar anterior desfășurării interviului permite furnizarea reperelor necesare în vederea aplicării articolului 28 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003.

⁸⁵ C-413/14 P, EU:C:2016:788, punctul 232.

⁸⁶ Subliniem pe de altă parte că, la punctul 233 din aceste concluzii, avocatul general Wahl nu exclude nici ipoteza ca un interviu în sensul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 să poată avea loc înainte ca o investigație să fie „în curs de desfășurare”.

⁸⁷ De altfel, acesta este sensul în care, în opinia noastră, trebuie interpretat articolul 2 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004. Comisia își poate exercita competențele de investigație în temeiul capitolului V din Regulamentul nr. 1/2003 – inclusiv cea prevăzută la articolul 19 – chiar și „înainte de inițierea procedurii”.

158. Acest lucru este valabil cu atât mai mult atunci când, precum în speță, informațiile obținute prin realizarea unor asemenea interviuri sunt utilizate ca indicii serioase care stau la baza unei decizii de inspecție, și anume o măsură care implică o ingerință în sfera de activitate privată a unei întreprinderi și o restrângere a drepturilor sale fundamentale înscrise la articolul 7 din cartă și la articolul 8 din CEDO.

159. Precizăm, în sfârșit, că interpretarea articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 pe care o propunem nu implică, contrar celor susținute de Comisie, că aceasta din urmă nu ar mai fi în măsură să colecteze și să utilizeze indicii atunci când ele pot avea numai o formă orală.

160. În această privință, pe de o parte, trebuie arătat că scenariul descris la punctul 154 din prezentele concluzii este foarte departe de cel evocat de Comisie în observațiile sale scrise (un reprezentant al Comisiei care aude o dezvăluire în cadrul unei reuniuni, al unei vizite informale în incinte sau într-un loc public). Pe de altă parte, trebuie precizat că Comisia nu procedează la un interviu în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și, prin urmare, nu are obligația de a înregistra discuțiile cu terții atunci când aceste discuții nu privesc obiectul unei anumite investigații⁸⁸.

161. Pe baza considerațiilor care precedă, apreciem că Tribunalul a interpretat în mod eronat articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 și a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că indiciile provenite din interviurile cu furnizorii nu pot fi înlăturate ca fiind afectate de o neregularitate de formă pentru motivul nerespectării obligației de înregistrare prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004.

162. În cazul în care Curtea ar decide să confirme interpretarea articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003 reținută de Tribunal și să considere că obligația de înregistrare a interviurilor realizate în temeiul acestei dispoziții se impune numai atunci când acestea intervin după deschiderea unei investigații, în sensul precizat la punctele 193 și 194 din hotărârea atacată, apreciem totuși că Tribunalul a considerat în mod eronat că, în speță, Comisia nu avea această obligație.

163. Astfel, considerăm că, atunci când Comisia are în vedere posibilitatea de a utiliza informațiile provenite din discuțiile sale cu terți în vederea adoptării unei decizii de inspecție – așa cum reiese în mod evident în speță în lumina obiectului, a conținutului și a cronologiei interviurilor realizate cu furnizorii –, aceasta este, în orice caz, obligată să procedeze la înregistrarea acestor discuții, în conformitate cu articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004. În opinia noastră, este vorba aici despre o garanție necesară având în vedere ingerința pe care o implică o inspecție în drepturile fundamentale ale întreprinderii inspectate, în special pentru a permite instanțelor Uniunii să verifice caracterul serios al indiciilor deținute de Comisie care justifică o asemenea ingerință.

164. În lumina tuturor considerațiilor care precedă, propunem, așadar, Curții să admită al treilea motiv de recurs.

⁸⁸ A se vedea Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza Intel Corporation/Comisia (C-413/14 P, EU:C:2016:788, punctul 233). A se vedea de asemenea Manualul de procedură al Comisiei, capitolul 8, punctul 2.4.

D. Cu privire la al patrulea motiv de recurs

165. Al patrulea motiv cuprinde patru aspecte. Primele trei aspecte, întemeiate pe o denaturare a faptelor, pe o eroare de drept și, respectiv, pe o eroare vădită de apreciere săvârșite de Tribunal atunci când a statuat, în primul rând, că nu fusese deschisă o investigație înainte de adoptarea primei decizii de inspecție (Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017), în al doilea rând, că procesele-verbale ale interviurilor ar putea fi utilizate ca indicii fără a îndeplini condițiile de la articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și de la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004 și, în al treilea rând, că respectarea formalismului prevăzut de aceste dispoziții ar aduce atingere identificării practicilor anticoncurențiale, se confundă în esență cu argumentele invocate de recurente în cadrul celui de al treilea motiv de recurs. Prin urmare, facem trimitere la considerațiile dezvoltate în cadrul examinării acestui motiv.

166. În consecință, rămâne de analizat al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv de recurs.

Cu privire la al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv de recurs

167. Prin intermediul celui de al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv de recurs, recurentele reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept atunci când a concluzionat, la punctul 219 din hotărârea atacată, că Comisia dispunea, la data adoptării deciziilor în litigiu, de indicii suficient de serioase fără a fi necesar să se determine în mod precis datele de creare și de finalizare a proceselor-verbale ale interviurilor.

168. Pe de o parte, acestea susțin că din jurisprudență reiese că indiciile care stau la baza unei decizii de inspecție trebuie să figureze în dosarul Comisiei anterior datei adoptării deciziei respective, în special pentru a permite diferitor subiecte care intervin în procesul de elaborare a acesteia să verifice caracterul suficient de serios al unor astfel de indicii și delimitarea corectă a sferei inspecției. Prin urmare, Tribunalul ar fi considerat în mod eronat, la punctul 208 din hotărârea atacată, că „data relevantă care trebuie luată în considerare pentru stabilirea deținerii de indicii la data deciziei [în litigiu] [era] cea a interviurilor cu furnizorii care au făcut obiectul proceselor-verbale”.

169. Pe de altă parte, recurentele susțin că, la punctul 215 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi transferat asupra lor sarcina de a dovedi că Comisia redactase toate procesele-verbale după data adoptării primei decizii în litigiu (Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017).

170. Comisia arată că data relevantă pentru evaluarea deținerii de către Comisie a unor indicii sub forma unor declarații orale corespunde datei acestor declarații, iar nu datei la care aceasta a oficializat declarațiile respective în scris. Comisia face trimitere, în această privință, la Hotărârea din 9 iunie 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades și alții/Comisia⁸⁹, adoptată în contextul procedurilor de clemență și menționată la punctul 209 din hotărârea atacată, din care reiese că deținerea de către Comisie a unui element material echivalează cu cunoașterea conținutului său. Or, în speță, interviurile cu furnizorii au avut loc înainte de data primei decizii în litigiu (Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017). Pe de altă parte, întrucât Tribunalul a recunoscut că, la data adoptării deciziilor în litigiu, Comisia deținea deja indiciile provenite din reuniunile sau conferințele telefonice succesive cu cei 13 furnizori, hotărârea atacată nu ar fi recunoscut Comisiei o competență de regularizare *a posteriori*.

⁸⁹ C-617/13 P, EU:C:2016:416, punctele 66-74.

171. Arătăm, cu titlu introductiv, că din cuprinsul punctelor 207 și 210 din hotărârea atacată reiese în mod clar că motivele acestei hotărâri contestate de recurente în cadrul celui de al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv de recurs se întemeiază pe premisa că, în speță, Comisia nu avea o obligație de înregistrare în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 773/2004 și, prin urmare, că aceasta nu trebuia să demonstreze data la care fuseseră întocmite procesele-verbale ale interviurilor, anterioritatea indiciilor provenite din aceste interviuri trebuind să fie apreciată în raport cu data la care au fost date declarațiile, și anume data la care au avut loc interviurile. Astfel, Tribunalul a considerat că, în lipsa unei asemenea obligații de înregistrare, indiciile care stau la baza unei decizii de inspecție provenite din interviurile realizate de Comisie cu terți puteau avea numai o formă orală și că, în speță, interviurile cu furnizorii implicau cunoașterea informațiilor comunicate cu ocazia acestor interviuri și deținerea informațiilor în cauză la data interviurilor respective.

172. Rezultă că, în cazul în care Curtea ar decide să admită, astfel cum îi propunem, al treilea motiv de recurs – independent de consecințele unei astfel de decizii în ceea ce privește anularea sau menținerea hotărârii atacate, care vor fi discutate în continuare –, punctele din motivarea hotărârii atacate la care se referă aspectul analizat ar fi de asemenea, în mod necesar, infirmate. Prin urmare, considerațiile care urmează sunt dezvoltate în ipoteza în care Curtea nu ar urma propunerea noastră.

173. Tot cu titlu introductiv, considerăm posibilă formularea câtorva rezerve cu privire la caracterul operant al acestui aspect, în măsura în care acesta este îndreptat doar împotriva unuia dintre cele două motive pe care se întemeiază respingerea de către Tribunal a criticii întemeiate pe absența anteriorității indiciilor care stau la baza deciziilor în litigiu, în lipsa stabilirii de către Comisie a datei proceselor-verbale ale interviurilor.

174. Astfel, pentru a respinge acest argument, Tribunalul a considerat, pe de o parte, cu titlu principal, după cum am menționat la punctul 171 din prezentele concluzii, că data relevantă care trebuia luată în considerare pentru a stabili dacă Comisia deținea indiciile provenite din interviurile cu furnizorii înainte de adoptarea deciziilor în litigiu era data la care avuseseră loc aceste interviuri. Pe de altă parte, acesta a apreciat, cu titlu suplimentar, la punctul 215 din hotărârea atacată, că, chiar în ipoteza în care data la care au fost întocmite procesele-verbale ale interviurilor respective era cea care trebuia luată în considerare și deși Comisia nu făcuse dovada acestei date, se putea considera în mod rezonabil, pe baza elementelor prezentate de instituția menționată și având în vedere faptul că aceasta din urmă afirmase că a redactat procesele-verbale respective pentru a îndeplini ceea ce estimase a fi o obligație de înregistrare în sensul articolului 3 din Regulamentul nr. 773/2004, că procesele-verbale menționate fuseseră redactate pe măsura discuțiilor, respectiv de la începutul acestor discuții, care datau, în majoritate, de la sfârșitul anului 2016⁹⁰.

175. Or, deși este adevărat că recurente au prezentat de asemenea o critică împotriva acestui punct 215 din hotărârea atacată, critica respectivă privește numai o pretinsă inversare a sarcinii probei care nu reiese nicidecum din raționamentul Tribunalului, care, în schimb, a considerat că elementele prezentate de Comisie sunt suficiente pentru a dovedi că cele mai multe procese-verbale ale interviurilor fuseseră întocmite înainte de data primei decizii în litigiu (Decizia Tute 1 din 9 februarie 2017). În schimb, recurente nu au repus în discuție standardul

⁹⁰ Deși această concluzie reiese mai clar din cuprinsul punctului 216 din hotărârea atacată, care este însă întemeiat pe un mijloc de probă prezentat cu întârziere de Comisie și declarat inadmisibil de Tribunal, aceasta rezultă, în opinia noastră, în mod suficient din cuprinsul punctului 215 din această hotărâre.

probei aplicat de Tribunal și nici nu au invocat o denaturare a elementelor de probă de către acesta din urmă, singura critică care le-ar fi permis să invoce o eroare în aprecierea elementelor menționate.

176. În cazul în care Curtea ar decide să examineze pe fond aspectul analizat, considerăm că acesta este întemeiat.

177. În această privință, trebuie amintit că inspecțiile efectuate de Comisie vizează strângerea documentației necesare pentru a verifica realitatea și natura unei situații de fapt și de drept determinate cu privire la care aceasta dispune deja de informații⁹¹. În consecință, Comisia trebuie să fie, înainte de adoptarea deciziei de inspecție, în posesia unor elemente și indicii materiale serioase care o determină să suspecteze încălcarea de care întreprinderea care face obiectul inspecției este suspectată⁹². Posesia unor asemenea elemente și indicii trebuie, pe de altă parte, să fie precizată în mod detaliat în cuprinsul deciziei prin care se dispune inspecția⁹³.

178. Reiese din ceea ce precedă că, pentru a demonstra anterioritatea indicilor care stau la baza unei decizii de inspecție în raport cu data adoptării acestei decizii, revine Comisiei nu numai sarcina de a dovedi că, la acea dată, se afla efectiv în posesia sursei informațiilor pe care se întemeiază pentru a justifica inspecția, ci și că a putut aprecia în mod concret, pe de o parte, dacă și în ce măsură informațiile respective permiteau să se invoce prezumții cu privire la existența unei încălcări și să definească elementele esențiale ale acesteia, astfel încât să se delimiteze sfera inspecției și elementele căutate cu ocazia verificărilor și, pe de altă parte, dacă indiciile menționate prezentau un caracter serios.

179. Cu alte cuvinte, anterioritatea indicilor care stau la baza unei decizii de inspecție în raport cu data adoptării acestei decizii nu implică numai „deținerea” informațiilor de către Comisie. Acesta este motivul pentru care prezumția care reiese din jurisprudența referitoare la deciziile de clemență menționată la punctul 209 din hotărârea atacată, potrivit căreia simpla posesie a informațiilor de către Comisie echivalează cu cunoașterea lor, nu este, în opinia noastră, aplicabilă deciziilor de inspecție, astfel încât, contrar a ceea ce a considerat Tribunalul, jurisprudența menționată nu poate fi transpusă în acest domeniu.

180. Pe de altă parte, pentru a permite un control jurisdicțional cu privire la caracterul lipsit de arbitrar al ingerinței în sfera de activitate privată a întreprinderii în cauză pe care o presupune o inspecție, Comisia trebuie să dovedească faptul că decizia prin care se dispune inspecția se întemeiază pe indicii suficient de serioase pe care aceasta le-a putut aprecia în mod concret și că sfera verificărilor delimitată de această decizie se limitează la încălcarea pe care Comisia o poate suspecta pe baza indicilor respective.

181. Or, o asemenea probă poate fi adusă, în opinia noastră, fiind vorba despre informații provenite din declarații orale ale unor terți care nu au făcut obiectul unei înregistrări în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 773/2004, numai atunci când nu este prezentată o transcriere sau un proces-verbal detaliat al conținutului acestora. Prin urmare, înclinăm să considerăm că data relevantă care trebuie luată în considerare pentru a stabili anterioritatea indicilor care stau la baza unei decizii de inspecție în raport cu data deciziei respective este, în ceea ce privește

⁹¹ A se vedea Hotărârea din 26 iunie 1980, National Panasonic/Comisia (136/79, EU:C:1980:169, punctele 13 și 21).

⁹² A se vedea Hotărârea Roquette Frères, punctul 99, Hotărârea Deutsche Bahn a Tribunalului, punctul 172, și Hotărârea din 27 noiembrie 2014, Alstom Grid/Comisia (T-521/09, EU:T:2014:1000, punctul 53).

⁹³ A se vedea printre altele Hotărârea din 20 iunie 2018, České dráhy/Comisia (T-621/16, nepublicată, EU:T:2018:367, punctul 85 și jurisprudența citată).

indiciile provenite din asemenea declarații, cea la care este întocmită o transcriere sau un proces-verbal al discuțiilor dintre Comisie și persoana sau persoanele în cauză cu ocazia cărora au fost obținute aceste declarații.

182. Adăugăm că cerința adoptării rapide a deciziilor de inspecție după comunicarea unor informații cu privire la posibile încălcări, pentru a minimiza riscurile de sustragere și de disimulare a probelor, evidențiată de Tribunal la punctul 210 din hotărârea atacată, nu poate conduce, în opinia noastră, la instituirea unei norme generale, aplicabile în toate cazurile, potrivit căreia este relevantă, pentru a stabili anterioritatea indicilor care stau la baza unei decizii de inspecție, data la care sunt primite de Comisie declarațiile orale din care provin indiciile menționate. Astfel, deși suntem, în mod evident, sensibili la o asemenea cerință, nu considerăm că aceasta poate justifica lipsa oricărei dovezi scrise a interviurilor realizate de Comisie cu terți în lipsa unor măsuri de înregistrare formală a interviurilor respective, în special în cazuri precum cel din speță, în care interviurile în cauză s-au desfășurat timp de mai multe săptămâni sau chiar mai multe luni, lăsând, așadar, Comisiei timpul necesar de a întocmi procese-verbale pe măsură ce colecta declarațiile furnizorilor.

183. În schimb, deși considerăm că cel puțin un proces-verbal al interviurilor pe care se întemeiază Comisia pentru a justifica o decizie de inspecție trebuie, în măsura posibilului, să fi fost depus la dosar înainte de data adoptării deciziei de inspecție⁹⁴, apreciem că cerințe privind celeritatea pot justifica înlăturarea de către Comisie a acestei norme într-un caz concret.

184. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, apreciem că, în cazul în care Curtea ar decide să soluționeze pe fond al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv de recurs, acesta ar trebui considerat fondat.

E. Cu privire la al cincilea motiv de recurs

185. Prin intermediul celui de al cincilea motiv, întemeiat pe nemotivarea care rezultă din lipsa verificării valorii probatorii a indicilor și pe o eroare în ceea ce privește calificarea drept „indiciu”, recurentele contestă punctele 220-232, 253 și 254 din hotărârea atacată.

186. Ele reproșează, în primul rând, Tribunalului că nu a efectuat, după cum au solicitat și așa cum ar impune articolele 6 și 8 din CEDO, un control *in concreto* al măsurii în care multiplele neregularități pe care le denunțaseră și de care ar fi afectate elementele prezentate de Comisie ar aduce atingere credibilității și, prin urmare, valorii probatorii a acestor elemente.

187. În această privință, trebuie să se constate că, la punctele 224-232 din hotărârea atacată, Tribunalul a efectuat un asemenea control apreciind succesiv credibilitatea și valoarea probatorie ale declarațiilor furnizorilor menționate în procesele-verbale ale interviurilor (punctul 225), ale unui e-mail din 22 noiembrie 2016 provenind de la directorul general al unei asocieri de furnizori, care descria fluxurile și raporturile dintre mărcile de mare distribuție, în special în cadrul asocierilor de mari distribuitori (denumit în continuare „e-mailul directorului asocierii N”, punctul 226) și ale proceselor-verbale ale interviurilor întocmite de Comisie (punctul 229). În cuprinsul aceluiași puncte din motivarea hotărârii atacate, Tribunalul a examinat și a respins, pe

⁹⁴ Deși este adevărat că Hotărârea Roquette Frères nu aborda problema momentului la care se poate considera că indiciile care stau la baza unei decizii de inspecție colectate de Comisie sunt la dispoziția acesteia, din cuprinsul punctului 61 rezultă totuși că regula este că asemenea indicii trebuie să fie prezente în dosarul său înainte de adoptarea deciziei respective.

de altă parte, toate argumentele prezentate de recurente prin care se urmărea punerea în discuție a credibilității sau a valorii probatorii a acestor diferite elemente, precum și calificarea lor drept „indicii”.

188. În aceste condiții, această primă critică a celui de al cincilea motiv de recurs nu poate fi, în opinia noastră, admisă.

189. În al doilea rând, recurentele reproșează Tribunalului că, la punctele 253 și 254 din hotărârea atacată, a calificat drept „indicii materiale serioase” declarații „vagi și speculative” din care ar fi dedus numai existența unui paralelism și faptul că „niciun furnizor nu arată că consideră [ca fiind] puțin probabilă” existența unui schimb de informații. Or, lipsa unor declarații care neagă probabilitatea unei înțelegeri nu poate constitui un indiciu material serios al existenței acestora.

190. Asemenea Comisiei, apreciem că, prin aceste argumente – care, pe de altă parte, se reduc la contestații ale unor fragmente izolate din hotărârea atacată evocate în afara contextului lor – recurentele urmăresc în realitate să repună în discuție aprecierea efectuată de Tribunal cu privire la elementele de probă prezentate în fața sa, fără a dovedi și, de altfel, fără a invoca o denaturare a acestor elemente.

191. Prin urmare, această a doua critică din cadrul celui de al cincilea motiv trebuie, în opinia noastră, să fie declarată inadmisibilă. În memoriul în replică, recurentele afirmă că, prin critica menționată, urmăresc să conteste calificarea juridică a faptelor reținută de Tribunal, iar nu aprecierea acestora.

192. În această privință, ne limităm să arătăm că, la punctele 253 și 254 din hotărârea atacată, Tribunalul a dezvoltat un raționament suplimentar, astfel cum atestă utilizarea expresiei „[î]n plus” la începutul punctului 252 din această hotărâre.

193. Astfel, la punctele 248-251 din aceasta, Tribunalul, după ce a analizat informațiile provenite din interviurile cu furnizorii, așa cum au fost prezentate în procesele-verbale întocmite de Comisie, a concluzionat că aceste informații constituiau indicii suficient de serioase cu privire la existența unui paralelism de comportamente între două alianțe internaționale de distribuitori, și anume ICDC și AgeCore (al căror membru era Intermarché), caracterizat de concomitența și convergența solicitărilor acestora de reduceri de preț către furnizori.

194. La punctul 252 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că Comisia „nu [se limitase] să comunice indicii referitoare la acest prim element constitutiv al unei practici concertate care este paralelismul de comportament pe piață ce poate, pe de altă parte, în anumite condiții, să permită prezumarea prezenței celui de al doilea element constitutiv al unei practici concertate care este concertarea”, ci că aceasta a prezentat de asemenea „indicii referitoare la existența unei astfel de concertări, care constă în speță în schimburi de informații ce pot fi de asemenea considerate, luate împreună, ca fiind suficient de serioase”. Or, punctele 253 și 254 din hotărârea atacată criticate de recurente se referă, *ad abundantiam*, tocmai la aprecierea caracterului suficient de serios al unor asemenea indicii.

195. Pe de altă parte, la punctele 256-258 din această hotărâre, Tribunalul a arătat de asemenea că declarațiile furnizorilor referitoare la schimburile de informații dintre distribuitori cu privire la reducerile de preț erau confirmate de „informații care menționează canalele prin care asemenea schimburi ar fi putut să aibă loc”, provenite din declarațiile mai multor furnizori și din e-mailul directorului asocierii N.

196. În consecință, presupunând că, prin intermediul celei de a doua critici din cadrul celui de al cincilea motiv, recurențele urmăresc să reproșeze Tribunalului o eroare de calificare juridică, această critică ar trebui declarată inoperantă.

197. În temeiul tuturor considerațiilor care precedă, apreciem că al cincilea motiv al acțiunii este în parte nefondat și în parte inadmisibil sau inoperant.

F. Cu privire la consecințele erorii săvârșite de Tribunal

198. Din analiza celui de al treilea motiv de recurs reiese că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a concluzionat că indiciile provenite din interviurile cu furnizorii nu trebuiau înlăturate ca fiind afectate de o neregularitate de formă pentru motivul nerespectării obligației de înregistrare prevăzute la articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004.

199. În ceea ce privește consecințele care trebuie deduse dintr-o asemenea eroare, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, în ipoteza în care motivarea unei decizii a Tribunalului revelează o încălcare a dreptului Uniunii, însă dispozitivul acesteia apare ca fiind întemeiat pentru alte motive de drept, o astfel de încălcare nu este de natură să determine anularea acestei decizii și se impune, așadar, efectuarea unei substituiri a motivelor⁹⁵.

200. Or, arătăm că, după cum reiese din cuprinsul punctului 206 din hotărârea atacată, întrucât respinsese argumentele recurențelor întemeiate pe nerespectarea obligației de înregistrare a interviurilor cu furnizorii, Tribunalul a considerat că nu era necesară pronunțarea cu privire la afirmația Comisiei potrivit căreia procesele-verbale ale acestor interviuri ar constitui înregistrări conforme cu articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și cu articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004.

201. Este necesar, așadar, să se examineze această afirmație. Astfel, dacă aceasta s-ar dovedi întemeiată, partea atacată a dispozitivului hotărârii Tribunalului ar putea fi menținută în temeiul altor motive decât cele afectate de erori⁹⁶.

202. Comisia a susținut în fața Tribunalului că și-a îndeplinit obligația de înregistrare a declarațiilor celor 13 furnizori intervievați, prin întocmirea și depunerea la dosar a unor procese-verbale lungi și detaliate care reflectă fidel conținutul acestor declarații. În opinia sa, un proces-verbal detaliat și depus la dosar constituie una dintre „*formele*” de înregistrare pe care articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004 le lasă la aprecierea Comisiei, la fel ca o înregistrare audio sau audiovizuală ori o retranscriere verbatim. Aceasta a arătat de asemenea că, chiar presupunând că nu și-ar fi îndeplinit obligația de înregistrare, declarațiile celor 13 furnizori intervievați ar constitui, în orice caz, indicii.

203. În această privință, considerăm că, deși nu se poate exclude că un proces-verbal detaliat întocmit de Comisie în urma unui interviu realizat în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și depus la dosar poate îndeplini cerințele de formă prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004, situația nu poate fi, în orice caz, aceasta atunci când persoana care a dat declarațiile nu a primit o copie a procesului-verbal respectiv și, prin urmare, nu a avut

⁹⁵ A se vedea Hotărârea Intel, punctul 94.

⁹⁶ Apreciem că Curtea poate, în împrejurările prezentei cauze, să procedeze, dacă este cazul, la o substituie a motivelor, chiar dacă aceasta implică examinarea unui argument cu privire la care Tribunalul nu s-a pronunțat.

posibilitatea să îi valideze conținutul sau să își corecteze, în caz de necesitate, declarațiile. O interpretare diferită ar contraveni însuși modului de redactare a articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004, care prevede că „[o] copie a oricărei înregistrări trebuie pusă la dispoziția persoanei intervievate pentru aprobare” și că, dacă este cazul, Comisia stabilește „un termen în care persoana intervievată îi poate comunica orice corectare care trebuie făcută în declarație”.

204. În opinia noastră, nu poate fi dedusă în mod indirect o interpretare diferită din cuprinsul punctului 92 din Hotărârea Intel, în care Curtea a examinat dacă se putea considera că comunicarea către întreprinderea incriminată a unei note interne a Comisiei care rezuma pe scurt conținutul subiectelor abordate în cursul interviului în litigiu a atenuat lipsa înregistrării formale a unor astfel de discuții. Astfel, la acest punct, pe de o parte, Curtea nu a abordat problema dacă această notă putea constitui o înregistrare formală în temeiul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 773/2004, ci numai problema dacă nota respectivă putea remedia încălcarea dispozițiilor coroborate ale acestui articol și ale articolului 19 din Regulamentul nr. 1/2003. Pe de altă parte, aceasta s-a limitat să arate că nota în cauză nu conținea nicio indicație cu privire la conținutul discuțiilor care avuseseră loc cu ocazia interviului respectiv și la natura informațiilor furnizate de persoana intervievată și, prin urmare, nu era susceptibilă, independent de orice alt factor, să furnizeze întreprinderii în cauză elementele necesare pentru exercitarea dreptului său la apărare. De altfel, din cuprinsul punctelor 95 și 96 din Hotărârea Intel reiese că Comisia nu s-a întemeiat pe nota în cauză pentru a dovedi încălcarea și că se ridică numai problema dacă declarațiile date în cadrul interviului în litigiu cuprindeau elemente dezincriminatoare.

205. În sfârșit, considerăm, în concordanță cu ceea ce am arătat deja la punctul 143 din prezentele concluzii, că nerespectarea dispozițiilor în materie de înregistrare implică imposibilitatea utilizării informațiilor obținute de Comisie cu ocazia interviurilor neînregistrate corespunzător cerințelor legale în scopul adoptării unei decizii de inspecție.

G. Concluzie cu privire la recurs

206. În temeiul tuturor considerațiilor care precedă, propunem Curții să admită recursul și să anuleze punctul 2 din dispozitivul hotărârii atacate.

V. Cu privire la acțiune

207. Pentru motivele prezentate în special la punctele 144-163 și 202-205 din prezentele concluzii, considerăm că critica invocată de recurente în fața Tribunalului, întemeiată pe nerespectarea de către Comisie a obligației de înregistrare prevăzute la articolul 19 din Regulamentul nr. 1/2003 și la articolul 3 din Regulamentul nr. 773/2004, este fondată și că indiciile provenite din interviurile cu furnizorii trebuie, pentru acest motiv, să fie înlăturate ca fiind afectate de o neregularitate de formă.

208. Or, din dosar reiese că informațiile provenite din aceste interviuri constituiau esențialul indicilor care au stat la baza deciziilor în litigiu, e-mailul directorului asocierii N – a cărui valoare probatorie este, pe de altă parte, limitată de faptul că nu conține decât afirmații relatate care nu indică o cunoaștere personală și directă a relațiilor comerciale în cauză –, precum și anexele la acesta nefăcând decât să completeze informațiile menționate.

209. În aceste împrejurări, este necesar, în opinia noastră, să se concluzioneze că Comisia nu deținea, la data adoptării deciziilor în litigiu, indicii suficient de serioase care să justifice prezumțiile enunțate la articolul 1 litera (a) din deciziile în litigiu și să se anuleze aceste decizii în întregime.

VI. Concluzie

210. În temeiul tuturor considerațiilor care precedă, propunem Curții:

- anularea punctului 2 din dispozitivul hotărârii atacate;
- anularea Deciziei C(2017) 1057 final a Comisiei din 9 februarie 2017, prin care se dispune ca Intermarché, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta să se supună unei inspecții în conformitate cu articolul 20 alineatele (1) și (4) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (cazul AT.40466 – Tute 1), precum și a Deciziei C(2017) 1361 final a Comisiei din 21 februarie 2017, prin care se dispune ca Mousquetaires, precum și toate societățile controlate direct sau indirect de aceasta să se supună unei inspecții în conformitate cu articolul 20 alineatele (1) și (4) din Regulamentul nr. 1/2003 (cazul AT.40466 – Tute 1).
- obligarea Comisiei Europene la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor aferente procedurii în fața Tribunalului, și
- declararea faptului că Consiliul Uniunii Europene suportă propriile cheltuieli de judecată.